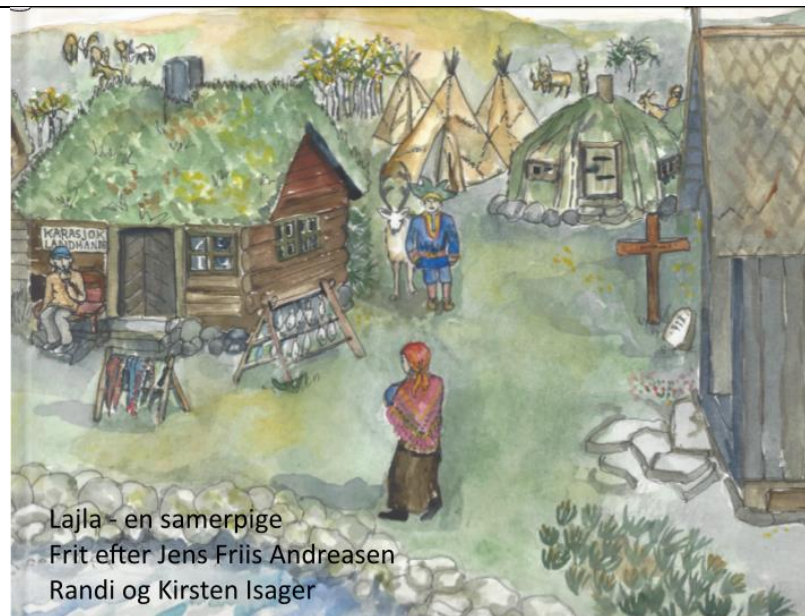

Det her er historien om en gæv og klog og stærk pige som levede i det nordligste Norge for næsten 300 år siden. I området der hedder Finmark eller Lapland ligger der en by ved navn Karasjok. Den ligger ved elven som også hedder Karasjok – det betyder ”den hurtige elv” på det sprog som de lokale folk – samerne – taler.

Nu om dage har samerne deres eget parlament – sametinget – i byen, men på den tid hvor denne historie foregår var Karasjok en ganske lille by, hvor der kun boede nogle få familier. Men der var en lille kirke, bygget af træ. Der er bygget en ny kirke i 1807, som stadig står i Karasjok.

Præsten kom kun til kirken to gange om året. Indbyggerne var samere bortset fra en politimand og en handelsmand. De var begge nordmænd.

Handelsmanden hed Lind. Han var kommet sejlen ad elven med sin kone en sommerdag. De havde haft en masse ting som de kunne sælge til indbyggerne i Karasjok og til de samer der kom til byen fra fjeldene og sletterne rundt omkring.

Handelsmanden og hans kone fik en datter. Hun skulle døbes, men da præsten kun kom to gange om året besluttede de at vente til en anden by Koutokeino. Den ligger omkring 130 km fra Karasjok. I Koutokeino er der også en kirke og der var der en præst hele året.

Om sommeren kunne man kun komme fra den ene til den anden by på gåben – en ordentlig lang tur. Men om vinteren var det meget nemmere. Da kunne man køre med rendsyrlæde over sne og is – og så tog turen kun to dage. Dagen før juleaften kom der hele fire slæder uden for handelsmand Linds hus i Karasjok.

Hver af dem var forspændt et rendsdyr.

Lind havde en forkarl der hed Lars, men blev kaldt Lasse. Han var i gang med at pakke en af slæderne med en keddel, nogle frossent vildkød og andre ting som man skal bruge når man skal ud på en lang tur.

Rendsdyrene havde alle store horn. Et af dem var et meget sjældent helt hvidt dyr, et andet plettet.

Det var fru Lind, der skulle køre slæden med det hvide rendsdyr. Alle dyrenes seletøj var smukt dekoreret med rødt broder, klunker, sølvtråd og små bjælder. Det var sådan man dengang viste at man havde penge nok.

Inde i stuen var en same-pige, som var ansat som babysitter hos handelsmanden og hans kone, i gang med at gøre den lille pige, som var tre måneder gammel, klar til slædeturen.

Pigen skulle ligge i en pulk. Det er en udhulet træstamme med en kaleche også af træ. Fra kalechen til fodenden går der en række tov som danner en slags net over den åbne del af pulken, så barnet ikke kan falde ud. Tov-nettet dækkes ofte af et tørklæde så barnet ligger helt sikkert og stadig kan få luft.

Bunden af pulken var foret med tørt mos. Og over det var lagt små rendsdyrskind. Der var en lille pude og en pose i skind som barnets fødder kunne stikkes ned i.

Barnet sov og blev forsigtigt lagt i pulken af samepigen Magga.

Så var der afgang. Lasse kørte den forreste slæde. De andre tre var bundet sammen med hans slæde så de var en hel kolonne. Handelsmand Lind var i anden slæde, hans kone i den tredje. Magga med pulken, med den lille pige i sine arme, i den fjerde og bag ved var et ekstra rendsdyr uden slæde bundet fast.

Det ekstra rendsdyr kunne erstatte et af de andre, hvis et dyr blev skadet. Eller det kunne bruges som mad hvis rejsen blev længere end forventet og provianten slap op.

Et par timer senere kunne rendsdyrkolonnen ses køre i jævnt trav over det snedækkede landskab, med nordlyset dansende i blå og grønne farver over deres hoveder.

Så selv om det var midvinter og solen ikke kom over horisonten der oppe i Finmarken var det næsten så lyst som om dagen.

Slæderne er ikke længere bundet sammen men kører nu hver for sig.

Det er Lind-familiens mening at nå frem til en lille hytte, som er beregnet som overnatningssted til rejsende, der ikke kan nå frem til deres mål på en dag.

Somme tider bliver rejsende nødt til at overnatte udendørs. Så graver de en hule i sneen, dækker det med rendsdyrskind og vender slæden på hovedet over det hele.

Magga kører med pulken med babyen på skødet. Hun er forsigtig og holder nøje øje med, hvor hun kører, så der ikke sker noget.

Rendsdyrkaravanen holder en pause for at spise og fortsætter så. Nu igen bundet sammen for de skal forbi et vandfald.

- Vi må passe godt på her. Fjeldsiden er stejl og hvis nogen falder ud af slæden er der fare for at ramle ned i elven, siger Lasse.

- Kære Magga – pas godt på Marie siger fru Lind. Den lille pige skal døbes Marie.

I løbet af den næste halve time bliver samen Lasse meget tavs og kører usædvanlig stærkt.

- Er der noget galt?, spørger Lind ham.

- Nej siger Lasse på samisk – det lokale sprog – men har du ikke lagt mærke til at der er friske spor efter et ulvekoppel. Du skal ikke sige noget til din kone. Måske kan vi nå frem til hytten uden at møde dem og uden at de får farten af os.

- Der er ikke så langt så vær ikke bange, siger Lasse.

Men inden han kunne nå at sige mere kastede hans rensdyr sig så kraftigt til den ene side at han nær var faldet af slæden.

Et ulvekoppel kom stormende ned mod dem med hvid ånde stående ud af deres åbenstående røde kæfte.

Rensdyret for af sted så hurtigt det overhovedet kunne og ingen kunne stoppe det.

Alle i karavanen havde nok at gøre med at holde sig på slæderne som hoppede og dansede rundt. -Magga, Magga – pas nu på babyen. Pas godt på Marie, råbte fru Lind.

De skræmte rensdyr for op ad en stejl fjelside. I deres skræk fik de viklet sig selv og hinanden ind i det tov der holdt slæderne sammen og torvet brast. De fortsatte i vild galop og dem på slæderne kunne ikke se noget som helst for al den sne, dyrene hvirvlede op i hovederne på dem.

På vej op ad den sidste stigning ramte Maggas slæde en stub så både hun og pulken med barnet fløj ud i sneen.

Magga havde tøjlerne til rensdyret snoet om sine håndled og hun blev trukket af sted efter dyret, der stadig skrækslagen for ulvene halsede af sted. Pulken med Marie rullede nedad og nedad. Til sidst stoppede den ude på en isflage som var flydt ned i elven. Efter et stykke tid lykkedes det Magga at få sin hånd fri fra tøjlerne og rensdyret fortsatte med den tomme slæde efter. Slæden røg til sidst af og dyret fortsatte sit vilde løb. Ulvene var i hælene på det men det betød at de andre rensdyr og slæder var i sikkerhed.

Lasse kæmpede længe, før han fik kontrol over sin slæde og det samme gjorde handelsmanden Lind og hans kone. De tre var ikke langt fra hinanden, da faren for dem var overstået, men spørgsmålet var nu hvor Magga og barnet var henne?

Det var blevet overskyet og halvmørkt og de kunne ikke se ret langt. De ventede et stykke tid men besluttede så at køre hen til den lille hytte, hvor de havde planlagt at overnatte. De tænkte, at Magga måske var kørt derhen.

- Hvis hun ikke er der vil jeg køre tilbage og lede efter hende, hvis jeg kan få mit rensdyr til det, sagde Lasse. Måske ville dyret ikke vende tilbage til stedet, hvor det var blevet indhentet af ulvene.

Der var ingen at se ved hytten. Hr og fru Lind blev der, mens Lasse kørte tilbage hvor de havde mødt ulvene. Der begyndte at lede og kalde på Magga. Endelig hørte han svar fra kanten af elven. Der gik Magga og græd og jamrede og ledte efter Marie. Hun fortalte hvad der var sket og de fortsatte med at lede i mørket. Til sidst kunne de ikke andet end tro at barnet enten var røget i elven eller var blevet trukket med af ulvene.

De vendte tilbage til hytten hvor forældrene ventede i frygtelig angst.

- Barnet, barnet, hvor er mit barn, råbte moderen da hun så dem komme ind.

- Vi har ikke kunne finde det og må vente til det bliver lyst med at lede mere, sagde Lasse. Magga var ude af stand til at se noget som helst. Det var en frygtelig nat. Fru Lind græd og jamrede og ingen fik sovet. Moderen forestillede sig at ulvene sad på tænderne i hendes lille pige eller at hun flød af sted på elven og red ud over vandfaldene. Hendes mand forsøgte at trøste hende og sagde at ulvene havde nok i at jage rensdyret fra Maggas slæde og at barnet lå trygt og varmt i pulken.

I det grå morgenlys tog de endelig afsted. Magga blev tilbage i hytten.

De nåede stedet hvor rensdyrene var blevet opmærksomme på ulvekøbet og de fandt stedet hvor Magga var blevet smidt af slæden. Derfra kunne de se et tyndt spor, der hvor pulken var gledet ned mod elven. De fulgte det alle tre og fik snart øje på pulken. Fru Lind råbte højt af glæde og kastede sig over pulken, men så sank hun kraftsløs sammen på isen. Pulken var tom. Snorene der skulle holde på barnet var revet over og der kunne ses blodpletter og ulvespor i sneen.

De kunne ikke tro andet end at barnet var blevet offer for de vilde dyr.

De tre vendte tilbage til hytten med den tomme pulk. Da de nu ikke mere havde noget at udrette i Koutokeino, hvor Marie skulle have været døbt, vendte de tilbage til Karasjok.

Der var dog en ting de ikke havde bemærket på stedet hvor de fandt den tomme pulk. **Svage spor af et par ski.**

Jaampa på ski efter ulvene

Da denne her historie foregår var samer i finmarken. Han ejede en hjord på mellem 3- og 4000 rendyr. Han havde en hel del folk, både mænd og kvinder, til at hjælpe med at passe dem – og ikke mindst brugte han hunde til at vogte dyrene.

To af hans nærmeste hjælpere var Jaampa og Jouno. Jaampa var af ren samisk blod. Han havde høje kindben og sort tjavsset hår. Hans ansigt var furet som et stykke birkebark og brunt af vind, sol, kulde, regn og røg. Han kunne ikke kaldes smuk – og selv om han var næsten 40 år havde han stadig ikke fundet sig en kone eller kæreste. Han var ikke et ydmygt menneske og heller ikke en from kristen. Han kunne nærmest betegnes som en hedning som troede mere på de gamle samiske guder end på Jesus Kristus.

Jaampa var ganske vist både døbt og konfirmeret, men hans kristendomsundervisning var foregået på et tidspunkt da samiske børn kun måtte undervises i kirkens lære på norsk, et sprog som Jaampa ikke forstod ret meget af. Han talte samisk. Han havde lært lige netop nok af den norske katekismus til at kunne blive konfirmeret. Men som man sagde på den tid - nok næppe forstået noget som helst af hvad han havde hørt, læst eller sunget. Som voksen havde han helt forkastet den kristne tro.

Mor Laagje var en from kvinde og hun kunne adskillige bønner på både samisk, finsk og norsk. Hun sagde ofte til Jaampa: - Hvad skal der dog blive af dig på dommens dag. Du som aldrig beder.

- Jeg kan ikke norsk. Hvordan kan jeg så bede til den norske gud når han ikke forstår samisk, svarede Jaampa.

Det vidste Mor Laagje ikke hvad hun skulle svare på. For hun havde også hørt bispnen – hvor uhyrligt det end lyder – sige vorherre ikke vil høre samiske bønner, kun norske.

Jaampa var i hemmelighed vendt tilbage til de gamle samiske guder som ikke helt var blevet glemt. Billeder af dem kunne findes rundt omkring på fjeldene og ved strandene. De guder - tænkte Jaampa - kunne nok lige så meget sprog som ham selv. Han kunne tale både finsk og samisk.

Jaampa havde et heftigt temperament, men han var ikke noget dårligt menneske.

Men hvis han blev vred eller provokeret blev han vild. Han skyede intet, frygtede intet og viste ikke respekt for noget.

Men han havde også mange gode sider. Han holdt meget af børn og han var god mod mennesker der var fattigere end ham selv.

Han var usædvanlig stor af en same at være, men han var smidig som en kat og meget udholdende både når han skulle gå og løbe. Og han var en ekspert på ski.

Han var også en god hyrde for rendyrflokkene. Han kunne tæmme de dyr, der skulle bruges som trækdyr til slæderne, han kunne slagte et rendyr som ingen anden og han kunne træne de hunde, der bevogtede hjorden.

Frem for alt var han god til at jage ulve på ski og han havde dræbt mange med sin kniv. Derfor blev han også godt lønnet af sin arbejdsgiver Laagje.

Hvert efterår fik Jaampa tre drægtige rendyr og var derfor nu ejer af omkring 100 dyr.

De var selvfølgelig øremærket med Jaampas eget mærke, så de kunne kendes fra Laagjes dyr.

Jaampa kunne lide at drikke alkohol. Og når han drak blev han ofte så fuld at han faldt omkuld, der hvor han var – enten det var indenfor eller udenfor i den bidende kulde. Nogen gange når han vågnede efter en brandert var hans lange tjavsede hår frosset fast til isen og sneen. Så måtte han bruge sin kniv for at skære sig selv fri.

Men han kunne også bruge sin kniv til andet. Han var godt til at lave slæder og ski, til at snitte skeer og fine ting i rendyrhorn. Han hjalp også kvinderne med at malke og var god til at fiske og fange ryer.

Jaampa og Jouno delte et telt mens de ansatte piger sov i familieteltet.

Laagje havde denne vinter, hvor historien her begynder, slået sit telt op på Akkansa-fjeldet nogle kilometer fra Karasjok. Hans store hjord løb rundt omkring på fjeldet. Ulvene havde været meget nærgående allerede så tidligt på vinteren og folkene havde – to og to – været ude døgnet rundt for at holde vagt. Men ulvene havde alligevel taget en del af dyrene.

Laagje og hans mænd frygtede at det ville blive endnu værre senere på vinteren.

De havde bemærket at der blandt ulvene var én, som var usædvanlig stor og havde en lidt andet farve end de andre. Samerne troede at der måske var tale om russisk ulv fra de sibiriske sletter.

Jaampa var vred på den store ulv, fordi den havde dræbt en speciel ren som var særlig god til at trække slæder - selv om der havde været hundrede af andre dyr, den kunne have taget.

Jaampa måtte i første omgang opgive jagten på den store ulv. Nogle dage senere kom en af pigerne løbende ned af bakken og råbte at ulvene var efter rendyrene.

Alle i Laagjes lejr gjorde sig klar til ulvejagt med det samme. Det havde sneet og det betød at ulvene ikke kunne løbe stærkt i den løse sne.

Jaampa ladede sit gevær med en enkelt patron og tog sine længste og bredeste ski på. Han tog lidt proviant med i sin taske for han vidste ikke hvor lang tid jagten på ulvene ville vare. Han ville i alt fald ikke give op de første to eller tre dage.

Laagje, Jaampa og alle de andre mænd fandt hurtigt den store rensdyrhjort, men de kunne se at ulvene havde fået skilt omkring 100 dyr fra hovedflokken. De var løbet afsted i nordøstlig retning, forfulgt af ulvene. Det var den jagtteknik ulvene brugte. De skilte en mindre gruppe dyr fra og forsøgte så hele tiden at splitte gruppen ad i mindre og mindre dele, så de kunne jage dem to og to, og til sidst kun have et stakkels dyr de kunne nedlægge.

Laagje blev hos hovedflokken mens Jaampa og Jouno fortsatte efter ulvene.

Efter at have fulgt sporene fra rensdyrene lidt over 10 kilometer så de blodpletter i sneen og tænkte at det nok var den store ulv, der havde fået sat tænderne i et af dyrene. Og ganske rigtigt lidt længere fremme fandt de et dødt dyr. Ulvene var allerede løbet videre. Jaampa kunne på mærket i øret se, at det igen var et af hans dyr, der havde måtte lade livet. Han var allerede vred på ulvene og nu blev han rasende og bandede og sovlede.

To kilometer længere fremme fik de øje på den store ulv som blev fulgt af en lidt mindre. De to dyr var på vej ud over isen på en sø, for at komme op på bakken på den anden side. Jaampa satte fart på skiene og ud over isen. Jouno kunne ikke følge med.

Ulvene opdagede at de blev forfulgt og brækkede sig, som de har for vane for at lette maven og kunne løbe hurtigere. Jaampa smed sit gevær for også at mindske sin vægt. Han vidste at Jouno ville komme efter og samle det op. På den anden side af søen løb de to ulve hver sin vej og Jaampa fulgte den store. Sammen og ulven røg op over en bakke og ned mod en ny sø. Men på nedturen kunne Jaampa få meget mere fart på end ulven kunne i den løse sne. Han indhentede ulven og da han løb forbi den slog han den hårdt med sin ene skistav. Men ulven var klog og erfaren. Den vendte sig lynhurtigt, afværgede slaget og greb staven med tænderne.

Jaampas ene ski blev samtidig fanget af en pilegren og han røg på hovedet ned i sneen. Ulven var straks over ham og borede sine skarpe tænder ned i skulderen og rev og sled i hans rensdyrsjakke. Men jakken var tyk og han havde en fåreskindsvest inden under. Så der gik ikke hul på ham men i lang tid efter havde han blå mærker, der hvor ulven havde haft fat i ham.

Jaampa fik fat i sin kniv og fik stukket ulven som igen stak af med sammen efter sig.

Jagten fortsatte. Månen kom op på himlen, stjernerne glimtede og nordlyset flammede i snekrystallerne. Der var helt stille bortset fra åndedrættet fra manden og ulven. Det var en jagt på liv og død.

Ulv syntes at være ved at blive træt og den blødte fra såret fra Jaampas kniv. Så i stedet for igen at løbe op ad en bakke efter at have krydset en sø fortsatte den langs bredden. Jaampa svedte så han dampede så han tog sin tunge rensdyrsjakke af og smed den i sneen. Han smed også sin hue og løb videre barhovedet og sin fåreskindsvest. Endelig kom Jaampa helt tæt på ulven. Han slog den med sin knortede stav så den sank dybt ned i sneen ude af stand til at bevæge sin bagkrop.

- Så fik jeg dig til sidst, råbte Jaampa i triumf.

Han begravede sin kniv dybt i ulvens side og den var død på stedet.

Han flåede den, kastede skindet over sine skuldre og satte næsen hjemad. Han mødte Jouno som kom med hans gevær, hans jakke og hans hue.

De skød genvej hjem og nåede Laagjes lejr sidst på eftermiddagen. Jaampa fortalte ikke meget om hvad der var foregået, men da en af pigerne begyndte at lappe hans rensdyrjakke, som ulven havde flået hul i, måtte han sige lidt. Resten fortalte Jouno.

Samen og barnet

Nogle få dage efter ulven blev dræbt, blev det bestemt at Jaampa og Laagje skulle tage ud og lede efter de rener, der var forsvundet da ulvene angreb. De to mænd ville tage i hver sin retning.

Den slags ture fra landsby til landsby og fra same-lejr til same-lejr tages jævnligt og betragtes som hyggeture. Det giver mulighed for at snakke med andre og høre nyt.

Laagje var heldig og fandt en anden rensdyravler – en af hans fjerne slægtninge – som faktisk havde nogle af hans dyr hos sig. De var kommet løbende for at komme væk fra ulvene og havde, som rener har for vane når de er forfulgt, simpelt hen mast sig ind i den anden flok og gemt sig der.

Laagje havde lovet at være hjemme inden jul så han aftalte med sin slægtning at dyrene indtil videre skulle blive hvor de var og vendte snuden hjemad.

Så den morgen inden jul, var han altså på vej hjem langs den samme elv hvor familien Lind, Magga og Lasse havde mødt ulvene aftenen før.

Laagje så spor efter ulve flere steder, men regnede ikke med at de var lige i nærheden. Så pludselig hylede hans hund Tshjabo da den blev angrebet af to-tre ulve og flået ihjel. Mens han stod og så på blodpletterne, som var det eneste, der var tilbage af hunden, syntes han at kunne høre den svage lyd af barnegråd. Det kom fra lidt længere oppe ad elven.

- Det må være et barn der er blevet sat ud for at dø. Gud ved hvad der er sket for den stakkels mor, som har sat sit barn ud for at dø og som nu råber på en kristen dåb, tænkte Laagje.

Det er samisk overtro at når en stakkels pige, som måske er blevet snydt af sin elskers løfte om giftermål, går ud i ødemarken for at føde sit barn, så overlever barnet uanset hvad der sker. Det råber til forbipasserende og nogen gange siger det endda moderens navn, når man spørger det. Denne overtro – som kan udspringe af dårlig samvittighed – kan måske hindre ulykkelige kvinder i at begå en forbrydelse, som ellers let kunne skjules i de meget tyndt befolkede områder højt oppe mod nord.

Da Laagje fortsatte op langs elven fik han øje på en lille mørk plet på en isflage ude i vandet lidt fra bredden. Og det lød som om lyden kom derfra.

- Hun har kastet barnet i vandet, tænkte han og skyndte sig videre for at komme væk fra stedet hvor han var sikker på at der var begået en forbrydelse, og at det var et hittebarn, som han kunne høre græde.

Men gråden lød så svagt og klagende at han blev blød om hjertet. Han følte både bekymring og sympati. Laagje havde ikke nogen børn selv og det var han meget ked af. Han havde adopteret sin søsters yngste søn Mellet, som var tre-fire år. Men han var ikke hans egen søn.

Han stoppede og lyttede endnu en gang. Så vendte han hurtigt rundt på skiene, kastede sin lasso ned over isflagen og trak den ind til land.

Overrasket greb han pulken. Rev snorene over og kiggede ned. Og hvad så han? Den yndigste baby med tårer på kinderne, som strakte sin små hænder, der var blå af kulde, mod ham.

Han råbte og skreg for at høre om der var mennesker i nærheden, men ingen svarede.

Så tog han pulken op i sine arme og forsøgte at løbe videre på skiene. Men det duede ikke. Han kunne ikke løbe sådan.

Så satte han sig på knæ og tog barnet ud af pulken og lagde det i sit skød. Han skar et hul i sin jakke og vest, og puttede barnet ind på sit bryst. Der kunne det ligge godt og varmt og han kunne løbe videre hjemad på skiene.

Han asede af sted så hurtigt han overhovedet kunne, for selv om barnet nu lå varmt, havde han jo ikke noget mad til det og han vidste ikke hvor længe det havde sultet. Når han kom hjem kunne hans kone give barnet mælk eller marv fra rensdyrknogler. Noget som same-børn ofte får som små.

Han kom susende ned ad den sidste bakke mod teltlejren. Hundene gæde og Mor Laagje og de andre kom ud for at tage imod ham.

- Fred være med dig, sagde Laagje. Hvordan har du det lille kone? Skynd dig ind i teltet og varm noget mælk. Og lad os være alene, sagde han henvendt til de andre.

Mor Laagje troede at hendes mand var blevet syg, så hun skyndte sig at gøre som han bad om.

Laagje sagde at han skam ikke fejlede noget. - Men kom her og se hvilken køn lille ting, jeg har ved mit bryst, sagde han og trak barnet frem.

- Et barn - et levende barn og smukt barn. En lille pige, en af guds engle. Hvis barn er dog det, sagde Mor Laagje.

- Jeg ved ikke, hvis det er, jeg fandt det i sneen, eller rettere på en isflage i elven, forklarede Laagje.

Barnet fik varm mælk og benmarv og faldt i søvn. Laagje og hans kone undersøgte nøje den smule tøj babyen havde haft på, men kunne bare se at det var helt almindeligt tøj for et same-barn.

- Du lod altså pulken være. Måske er der ting i den som kan sige noget om hvem barnet er, sagde Mor Laagje.

De blev enige om at same-stormanden skulle hente den dagen efter. De havde faktisk heller ikke nogen pulk som kunne bruges som babyseng til pigen.

- Bare vi kunne beholde hende, sagde Mor Laagje. Ja bare vi kunne. Men i alt fald kan hun blive her i øjeblikket. Og hvis ingen eftersøger hende, er hun min. Jeg har fundet hende og reddet hende. Hvis ikke jeg havde gjort det, var hun død, sagde Laagje.

De blev enige om at sige til deres folk, at den lille pige var et barn som de havde adopteret fra en syg slægtning. Så de nu havde to børn - Mellet og babyen.

De vidste ikke om barnet var døbt, men blev enige om at det var bedre at gøre det en gang for meget end en gang for lidt. Så Laagje og hans kone tog til Koutokeino for at få barnet døbt. Laagje præsenterede barnet som sit eget for præsten og hun blev døbt Lajla.

Der blev holdt fest i lejren, da de kom hjem. Jaampa udvalgte ti drægtige hundyr fra flokken og de fik et særligt øremærke, så de kunne kendes fra de andre dyr. Det mærke var nu Lajlas. Normalt fik et barn kun et rensdyr i dåbsgave, men den rige Laagje gav ti. Det havde Mellet også fået.

I gamle dage fik børn også ofte gaver fra gudforældre og faddere. Og den, der som den første fik øje på et barns første tand, skulle også give et rensdyr i gave.

Lajla og Jaampas venskab

Lige efter jul flyttede Laagje hele sin hjord og familie længere mod syd til søen Hætta – i et område, der faktisk er russisk. Men dengang var det med grænser ikke noget man gik så meget op i deroppe langt mod nord og folk bevægede sig frit over store områder i Norge, Finland og Rusland.

Der ved søen fik de besøg af et ungt par fra Finland. De var taget af sted fra det nordlige Finland fordi høsten var slået fejl. Der havde været frost i september og nu var der ikke et hus i Finland hvor sulten ikke hærgede og alle steder blev der bagt brød af en lille smule mel og birkebark. Det unge par ville nu forsøge sig som fiskere.

Laagje og den finske mand fik det meste af natten til at gå med at diskutere, om rendsyd kan påvirke hvordan deres store gevirer udvikler sig. Noget som mange samere mener de kan, men som den besøgende finne absolut ikke var enig i.

Finnerne drog videre næste dag og vinteren gik.

Omkring påsketid bryder samerne op fra deres vintertilholdssteder og bevæger sig med dyrene ned mod kysten nordpå. Det er korte dagsrejser på kun lidt over 10 kilometer om dagen så det tager sin tid, at tilbagelægge de måske op til 300 km, der er ned til kysten.

Så længe der er sne går det fint på slæderne, men når sneen er væk skal alting bæres på ryggen af rendsyrene. Derfor er det næsten umuligt at bringe et gammelt eller sygt eller handicappet familiemedlem med sig. Så der er ikke andet valg end at efterlade personen. Det kan ske i en faldefærdig hytte. Staklen får mad til nogen tid, og måske kan han eller hun fortsætte turen senere – eller måske dø der alene på fjeldet.

Lille Lajla kunne jo ikke gå så langt på sine små ben, så hun blev ofte båret – som regel i en lædertaske på ryggen af Jaampa. Så kunne hun holde fast i hans lange tjavsede hår, hvis hun havde lyst. Det var Jaampa, der passede på hende når de skulle passere farlige steder på turen – som at vade over svulmende elve med iskoldt vand. Lajla og Jaampa var blevet rigtig gode venner. I første omgang havde den store, vejrbidte og indelukkede hyrde slet ikke taget notits af den lille pige. Men en dag da han sad og kiggede på et bål var Lajla kommet kravlende og var nær tumlet ind i flammerne. Jaampa greb hende og satte hende på sit knæ. Lajla fandt straks ud af – som børn gør – at Jaampa var en hyggelig mand og hun rejste sig på hans ben og greb hans lange hår. Hun hev også i de øringer han havde på. Noget der godt kan gøre ondt. Men Jaampa lod hende gøre det. Han syntes det var rart at mærke hendes små hænder røre ved sit ansigt.

Fra da af var de to uadskillelige venner. Jaampa havde ofte Lajla med når han var ude at se til rendsyrene eller når han løb en tur på ski et eller andet sted hen. Somme tider havde han hende med i en slæde.

Venskabet med barnet gjorde Jaampa mild. Han var ikke mere så vild og grov som før, og han begyndte endda at rede sit hår, som næppe havde set en kam siden han var barn. Han kom heller ikke mere ind i familiens telt med snavsede og blodige hænder. Han kaldte hende kælenavne som "min lille fugl", "min lille vipstjert", "min lille rype" eller "min lille solstråle".

I sidste halvdel af maj er det tid for rensdyrene at føde deres kalve. Så bliver ungdyrene og hannerne skilt fra og sendt væk mens de drægtige hunner samles et bestemt sted – gerne det samme sted hvert år – for at føde.

Det er en travl tid, for der skal passes på kalvene. Kun halvdelen eller måske tre fjerdedele af dem overlever. Nogen af dem dør af kulde hvis vejret er dårligt – andre bliver ofre for ulvene.

Når kælvningen er overstået fortsættes turen. Den går gennem velkendte steder, som er blevet set mange gange. Et af stederne – ved en stejl fjeldside – var der hvor Jaampa nedlagde en bjørn et år.

Bjørnen var lige kommet ud af sit hi og stod og spiste fredeligt i birkeskoven da Jouno fik øje på den. Han løb tilbage til Jaampa, som havde en riffel med sig. Men desværre havde han fået knækket hammeren, der på gamle geværer bruges til at sætte ild til krudtet så kuglen kan affyres. – Men jeg skyder den alligevel, sagde han til Jouno.

De sneg sig tæt ind på bjørnen.

- Læg nu fyrsvamp i løbet og når jeg sigter tænder du det, sagde Jaampa.

Det tog tid før den glødende fyrsvamp nåede krudtet og geværet gik af. Men til sidste lød braget og bjørnen faldt om på siden. Ramt i hoften af skuddet.

Jaampa bandt sin store kniv på en lang gren og stak bjørnen ihjel med den. Der var ingen grund til at ofre mere krudt på dyret, tænkte han.

Der oppe fra hvor bjørnedrabet havde fundet sted kan man mod nordvest se en lys stribe i horisonten. Det er havet.

Juleaften

Der var gået et halvt års tid. Det var vinter og Laagje og hans familie var igen i vinterlejr på Akkanas-fjeldet. Lajla havde lært at sige sine første ord.

En dag kom en same forbi og gav Laagje besked om at han, eller en af hans mænd, skulle komme til Karasjok med en slæde og seks rener for at ledsage en rejsende til byen Alten.

Samerne havde pligt til at ledsage rejsende i området. Nogen gange måtte de ud på meget lange ture for at kunne hente en rejsende og bringe vedkommende til det ønskede sted.

Det var længe siden Laagje havde været i Karasjok så han havde ikke noget imod turen. Han forudså muligheden for at få sig en dram – eller måske flere. Så Laagje indfangede seks rener og pakkede slæden med nogle fine rendyrskind, røgede ren-tunger og marvben, som han tænkte, han kunne sælge eller bytte væk i Karasjok. Så kunne han få nogle nødvendige ting – og måske noget slik og legetøj med hjem til Lajla.

Lajla stod hans hjerte meget nær og han drømte store drømme om hendes fremtid. Hun ville blive meget rig en dag, arve en stor hjord og flere tusind sølv-dollars. Det var en skat han havde gemt på et hemmeligt sted ude i vildmarken og som kun han kendte noget til. Ikke en gang hans kone anede noget om pengene. En sølvdollar var dengang omkring en fjerdedel mere værd end en almindelig amerikansk dollar.

Laagje drømte om, at når Lajla blev voksen kunne hun forkæles med en smukkere kjole og et prægtigere sølvbælte end nogen anden pige i Finmarken. Hun skulle komme kørende til kirke med sine kridhvide rendyr, blive beundret af alle- og til sidst blive gift med hans søsters søn Mellet, som hun var vokset op med. De kunne føre familienavnet Laagje videre og blive den førende familie i fjeldene i Finmark.

Laagje tog af sted til Karasjok og kom dagen før den rejsende skulle fragtes videre.

Han sørgede for foderet til sine rendyr og gik så i butikken, der som sædvanlig var fyldt op med en blanding af brugsting, overflødig pynt og luksusvarer. Der var tørklæder i flotte farver, vævede bånd med guld- og sølvtråde og fine fingerringe.

Noget af det himmelråbende dyrt. Købmanden giver ofte sine kunder en dram eller to inden der handles. Da handelsmanden Lind hørte at det var den rige rendyravler Laagje, der var kommet, inviterede han ham ligefrem ind i sin egen stue. Det syntes Laagje var fint. Han var allerede i godt humør.

I stuen sad Linds kone. Hun så bleg og modløs ud. Det lagde Laagje mærke til og spurgte Lind om han kone var syg.

- Nej, sagde Lind. Hun er ikke egentlig syg, men trist, den stakkel. Men det kan du ikke gøre noget ved. Sæt dig ned.

Laagje satte sig på en stol – noget der var usædvanligt for ham, for samere sidder som regel på jorden i skrædderstilling.

- Jeg hører, at du er meget rig. Du har adskillige tusind rener, sagde Lind

Det svarede Laagje ikke på, for samer bryder sig ikke om tale om deres rigdom – det har somme tider noget med skat at gøre.

- Du har ingen børn, Laagje, sagde fru Lind så. – Har jeg ingen børn. Jo da, jeg har et barn.

Han fortalte at han havde adopteret sin søsters søn Mellet og selv havde et barn. En smuk lille pige. Købmandsparret spurgte hvor gammel pigen var og Laagje svarede at hun var omkring 1,5 år.

- Men I har ingen børn, spurgte Laagje. Nej desværre, svarede Lind.
- Det er en sørgelig historie. Har du aldrig hørt om hvordan vi mistede vores barn ved en ulykke sidste år? Hun døde eller forsvandt. Kun Gud ved hvad der skete. Det var på det tidspunkt, hvor der var så mange ulve her, fortalte Lind.
- Altså sidste år ved juletid, spurgte Laagje. Ja lige nøjagtig, sagde Lind.
- Vi var på vej til Koutokeino dagen før juleaften for at få barnet døbt. Vi blev angrebet af ulve, som skræmte de rensdyr, som trak vores tjenestepige Maggas slæde så meget, at barnet røg ud af hendes hænder og forsvandt, forklarede handelsmanden.
- En lille pige i en pulk, spurgte Laagje med overraskelse malet i hele ansigtet.
- Ja, pulken fandt vi men barnet var væk, sagde Lind.
- Og hvor skete det? spurgte Laagje.

Lind fortalte at de var blevet overfaldet af ulvene ved det store vandfald.

- Åh Gud, råbte samene og rejste sig fra stolen. Han var blevet klar over at det var handelsmandens barn han havde fundet og reddet og som nu befandt sig i hans hjem. Er I sikre på at barnet døde, spurgte han. De forklarede at de havde fundet pulken med snorene revet over og blodspor rundt om. Laagje vidste at blodet var kommet fra hans hund Tshjabo. Han kunne ikke holde ud at være i stuen mere og sagde hastigt farvel.

Kort tid efter havde han mest lyst til at gå ind igen og kaste sig i armene på den stakkels mor og sige at hendes barn var i live. Men så tænkte han at det ikke var nødvendigt at gøre det lige med det samme. Han ville først tale med sin kone om det.

Han tænkte at hr og fru Lind næsten var kommet sig over tabet af barnet og at de sikkert ville få andre børn. At han selv ikke havde begået nogen forbrydelse, og at han havde fundet og reddet barnet. Det er mit og jeg vil ikke opgive det. Uden mig havde barnet ikke overlevet, gik Laagje og tænkte for sig selv.

Han fik ikke megen søvn den nat og han var åndsfraværende og fåmælt under turen til Alten. Han skyndte sig hjem så hurtigt han kunne. Sent om aftenen, da børnene sov fortalte han sin kone, at han nu vidste hvem Lajlas forældre var. Han forklarede om sit besøg hos handelsmanden. Mor Laagje spurgte om han havde fortalt dem at deres datter levede og at familie Laagje havde hende hos sig. – Nej men jeg havde dårlig samvittighed da jeg så på fru Lind som var bleg og mager.

De kunne ikke beslutte sig til hvad de skulle gøre og der gik otte dage.

Men så kunne Laagje ikke holde det ud mere. Han fortalte sin kone, at han ikke fik ro og ikke kunne sove på grund af det med barnet.

-Hvis du er enig vil vi tage til Karasjok i morgen med barnet, sagde han.

Mor Laagje var dog usikker på om Laagje ville blive straffet for at have beholdt barnet så længe og for ikke have forsøgt at finde hendes forældre.

Så der gik et par dage mere, men sagen plagede stadig Laagje.

Julen nærmede sig og det blev besluttet at Laagje, Mor Laagje, Jaampa og den lille pige skulle tage til Karasjok dagen før juleaften. På vejen til byen fik Jaampa fortalt historien om Lajla.

De nåede Karasjok sent juleaften og gik hen til handelsmanden hus. Jaampa bad om lov til at komme med ind, for han ville så gerne se hvor glade ville blive. De gik alle tre ind og satte sig på hug ved døren – Laagje havde Lajla på skødet.

- Så du kommer rejsende hertil juleaften med kone og barn, Laagje, sagde Lind. – Ja, vi skal i kirke i morgen.
- Ja I det her hus er der ingen juleglæde. Du ved jo hvad der skete sidste jul, sagde Lind. Vi bliver aldrig lykkelige igen.
- Jo, I bliver lykkelige i aften, sagde Laagje. I vil få en gave fra mig som vil gøre jer glade igen.
- Ingen gave kan gøre mig glad igen, sagde Lind.
- Jo, I vil få et barn – det her barn, sagde han og pegede på Lajla som kravlede rundt på gulvet.
- Dit barn, hvad mener du dog Laagje?

- Et smukt barn som helt sikkert minder om det I har mistet. Handelsmanden forstod ikke et muk af hvad Laagje sagde og syntes ikke det var passende at lave sjov med sagen.

Laagje forklarede at han skam ikke lavede sjov og fortalte at Lajla faktisk ikke var hans barn men at han havde fundet det sidste ved juletid.

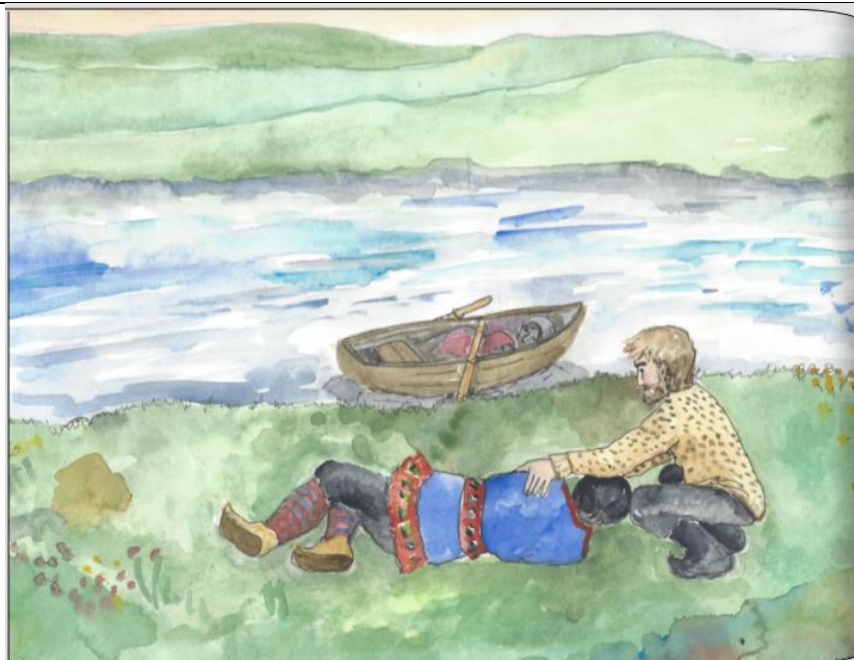
Han fortalte, at han havde fundet det i en pulk på en isflage ved elven tæt på det store vandfald.

Da hr og fru Lind endelig forstod hvad det var han fortalte faldt de på knæ. Fru Lind kyssede og krammede den lille pige og Laagje fortalte at pigen var blevet døbt Lajla. Jaampa sneg sig ud med tårer i øjnene. Rygtet løb i byen og snart vidste alle at de forsvundne barn var blevet fundet.

Inden Laagje næste dag begyndte turen tilbage til lejren spurgte han fru Lind om hun ville have ham straffet fordi han havde beholdt barnet så længe.

Hun forsikrede ham, at det ville hun bestemt ikke.

- Jeg vil takke dig alle mine dage for det du har gjort for mig og lille Marie, sagde hun. Nej, hun hedder Lajla, sagde Laagje.

Epidemien

Alle savnede Lajla, efter at hun var kommet tilbage til sin familie i Karasjok, men især Jaampa var knust over at hun ikke mere var hos dem. Han blev igen indelukket og tvær.

Han kom i klammeri med folk og levede for sig selv ude i vildniset.

Vinteren efter at Lajla havde forladt dem begyndte der at løbe rygter om en smitsom sygdom, der kom fra det østlige Finmark og som nok stammede helt fra Rusland. Der var ikke nogen læger i Finmark på det tidspunkt og det forlød at folk døde som fluer. De, der kunne, flygtede, men det betød bare at sygdommen blev spredt endnu mere. Nogen områder blev fuldstændig affolkede. Frygten for sygdommen var stor og folk begyndte at være bange for at bevæge sig rundt, for at møde fremmede eller tage imod gæster. Laagje og de andre samer pakkede hurtigt sammen og drev deres dyr væk fra kystområdet og op i fjeldene, hvor der var længere mellem mennesker. Om sommeren gik alle rensdyrene sammen i en stor hjord, men nu blev det besluttet at skille dem ad så hver ejer fik sine dyr og kunne drage hvorhen han ville. Den opdeling tog adskillige dage og der opstod altid diskussioner om nogen af dyrene, fordi mærkerne var utydelige eller blevet ændret. Men endelig kunne Laagje drage af sted mod Akkanas fjeldet hvor han plejede at overvintre. På vejen derhen mødte han en dag en same, som han kendte. Den rejsende fortalte at han kom fra Assebakte godt 30 kilometer fra Karasjok. Laagje spurgte om han havde været i Karasjok.

- Nej da, har du ikke hørt om epidemien? Jo, svarede Laagje, men har den også hærget i Karasjok?

Samen fortalte at sygdommen var kommet om sommeren, mange var døde og andre flygtet til Assebakte og andre steder.

Det var handelsmanden Lind, der en morgen var kommet ned til bredden af elven og havde fundet en båd med en kvinde og et barn. På bredden lå en same. Lind troede at han sov og havde rusket ham for vække ham. Men manden var livløs, hans ansigt var blåt og sort. Også kvinden og barnet var døde. Lind gik tilbage og fortalte sin kone om fundet og så spredte rygten sig i byen – rygten om at pesten var kommet.

To dage senere blev Lind selv syg og kort efter også hans kone. Flere og flere i byen blev smittet og mange flygtede.

- Hvad skete der med handelsmanden og hans kone? Spurgte Laagje.

- Så vidt jeg har hørt døde de begge, sagde samen.

Han blev spurgt om barnet – lille Lajla, men det vidste han ikke noget om. Folk var endnu ikke begyndt at vende tilbage til Karasjok og der lå lig i gaderne, fordi der ikke var nogen tilbage til at begrave de døde. Jaampa havde hørt, hvad den fremmede havde fortalt, men ikke sagt et ord.

En måneds tid senere, da det for alvor var blevet koldt, gjorde Jaampa sig klar til en slædetur. Laagje gættede hvor han ville hen og spurgte om han godt turde det trods epidemien.

Jaampa mente, at kulden nok havde gjort det af med sygdommen og at han var nødt til at finde ud af, hvad der var sket med Lajla, om hun var i live eller lå død et sted i Karasjok.

Han tog afsted sent om aftenen og næste formiddag kunne han fra bakketoppen over byen se ned over kirken og husene. Der kom kun røg op af en enkelt skorsten. Han kørte hen til det hus. Der var en gammel kone ved ildstedet og en gammel mand i en seng. Konen fortalte at de var de eneste tilbage i byen. Men så opdagede Jaampa noget på en smal seng i hjørnet.

- Hvem er det der, spurgte Jaampa. Den gamle kone fortalte at det var en lille pige som de havde taget sig af, fordi ingen andre kunne. Hun var handelsmandens datter, sagde hun.

De havde fundet hende uden for huset, grædende. Hendes forældre var begge døde men ikke begravet. De lå stadig i deres senge. Konen forklarede at de næsten ikke havde mere mad. Jaampa sagde, at han havde mad med, og at de nok skulle få alt, hvad de behøvede.

Så gik han over til sengen og kaldte på Lajla. Men hun kunne ikke kende ham og blev bange for den store mand med det mørke ansigt i den store pelsjakke. Så gik det op for hende, hvem det var og hun tørrede sine tårer væk og stammede: - Du er Jaampa.

De spiste alle noget af den røgede dyretunge han havde med og han gav de gamle mennesker al den mad han havde medbragt. Så blev Lajla pakket godt ind og placeret på skødet af ham, da han satte slæden i gang for at køre tilbage til lejren. Han sang en hjemmelavet sang om hvad der var sket, for han var så glad for igen at have sin fugl – sin lille Lajla hos sig.

Laagje og hans kone holdt øje med isen for at se om Jaampa var på vej, men det var Mellet der først fik øje på ham. Der blev stor glæde da de fandt ud af at han havde fundet Lajla.

Mor Laagje og pigerne fik travlt med at lave sametøj til hende og efter 14 dage var Lajla igen en lille samepige som legede med Mellet. Hun udpegede et dyr som Mellet skulle fange med sin lasso. Jaampa hjalp med at få styr på lassoen og Lajla erklærede, at hun også ville have en. Det mente Jaampa var en god ide, for en samepige skal kunne kaste en lasso.

Lajla glemte efterhånden helt det år, hun havde tilbragt hos sine rigtige forældre, handelsfolkene i Karasjok. Og Laagje begyndte igen at drømme store drømme om sin datters fremtid.

Lajla og Mellet i skole

Tiden gik og Lajla og Mellet voksede. Laagjes hushold ændrede sig. Jouno var blevet gift med den tidligere barnepige Magga. De havde nu deres lille hjord af rensdyr. Jaampa var stadig hos Laagje, måske fordi han elskede den lille pige Lajla så højt.

Da folk var begyndt at vende tilbage til Karasjok efter epidemien fandt de, de to gamle, som havde taget sig af Lajla, døde i deres senge. Indbyggjerne havde travlt med at få begravet de mange døde og ingen undtagen Laagje, hans kone og Jaampa kendte noget til hemmeligheden om, at handelsparrets lille pige havde overlevet og nu boede hos den rige rensdyravlser Aslak Laagje. Lajla selv havde kun meget vage minder om de første to år af sit liv. Hun vidste ikke andet end at hun var Laagjes datter.

Lajla var et yndigt barn. Hun havde et fint formet ovalt ansigt med to charmerende smilehuller, temmelig lyst hår og store grå øjne. Hun lignede ikke et typisk samebarn. Hun tilbragte så meget tid udendørs, på gåben og ski og hendes krop var smidig og yndefuld som en gazelle. Hendes kulør var frisk og sund af den megen friske luft. Hun var lige så høj som sin fosterbror Mellet. Han havde et typisk rundt sameansigt og kulsort hår. Begge børn blev betragtet som smukke. De så fantastiske ud både om vinteren, hvor Lajla kunne være klædt i en hvid kort jakke med pelskanter og med et bredt sølvbælte om livet og om sommeren, hvor Mellet var i en rød jakke og Lajla i en blå.

Samer får sjældent mange børn og derfor er de få de får som regel forkælede og får lov til at gøre, hvad de har lyst til. Men trods det er samebørnene som regel ikke særligt uartige.

Både Laagje og hans kone kunne læse og Mor Laagje kunne også adskillige bønner udenad. Nogen af dem havde Lajla lært som lille.

Da hun var syv år gammel begyndte Mor Laagje at lære hende at læse. Det faldt Lajla nemt, mens Mellet, som var flere år ældre, måtte kæmpe med bogstaverne. Måske fordi han ikke kunne se formålet med det. Han tænkte og drømte om rensdyr, fugle og fisk. Bøger sagde ham ingenting. Jaampa kunne ikke læse, men han beundrede sin lille yndling for hendes evner. Han måtte dog indrømme, at når det drejede sig om ting, han kunne lære børnene – hvordan man kører med slæde, bruger en lasso, fanger fisk og sætter snarer ud – så var Mellet langt dygtigere end Lajla. Det eneste hvor Lajla kunne hamle op med ham, var at stå på ski.

Tiden gik med jagt, fornøjelser og pligter.

En smuk vinterdag da Lajla var 12 og og Mellet 15 stod tre slæder, med hver et rensdyr spændt for, klar uden for Laagjes telt. Børnene skulle til Koutokeino for at gå i skole og Jaampa skulle følge dem derhen.

I Koutokeino var der en præst og en sogneskole. Samerne, der levede i fjeldene, havde pligt til at sende deres børn i skole og sørge for at finde et sted, hvor de kunne bo, mens de gik der.

Det var ikke svært for den rige Laagje at finde et sted Lajla og Mellet kunne bo. Han kunne sende vildtkød til værterne som betaling for indlogeringen.

Mor Laagje formanede børnene til at være flittige og høflige og til at adlyde præsten og læreren, som nu ville være i fars og mors sted. Den tid hvor Mellet og Lajla blev sendt i skole var på mange måder en trist tid for Finmark. Samerne blev undertrykt af nordmændene, som forsøgte at udrydde det samiske sprog. Børnene måtte ikke få religionsundervisning på deres eget sprog og de få bøger, der var udgivet på samisk blev sværere og sværere at få fat i. Her og der fandtes der stadig udgaver af Luthers lille katekismus på både norsk og samisk. Sådan en havde Laagje.

På den tid da Mellet og Lajla kom i skole hed præsten i Koutokeino Olavius Hjorth. Han var en streng mand og blev kaldt Hårde-Hjorth. Det var i hans hus Laagjes børn skulle bo.

Læreren begyndte at undervise de af børnene, der kunne mindst, i alfabetet. De, der kunne bogstaverne, skulle læse katekismussen og lære den udenad. Det var svært for det forgik på norsk – et sprog som de fleste af børnene ikke forstod et ord af. Men lære norsk, det skulle de.

Det faldt Lajla let. Hun kunne både udtale ordene og lære sætningerne udenad. Hun kunne faktisk læse rimeligt allerede da hun kom til skolen og snart var hun faktisk lige så dygtig som præstens egen datter.

For Mellet var det en kamp. Han kunne ikke udtale ordene og fik hele tiden skældud. Han fik besked på at bede Fadervor for at få Gud til at hjælpe ham. Mellet tænkte, at hvis han bare kunne komme op til Gud ville han nok hjælpe ham. Men Gud var jo oppe i himlen så måske hvis han kom så højt op som muligt kunne Gud bedre høre ham. Det højeste hus i Koutokeino var præstegården, så meget tidligt en morgen, mens alle andre sov, stod han op, klatrede op på taget, faldt på knæ og bad: - Kære Far i himlen, hjælp mig så jeg kan lære at læse hurtigt.

Mens han bad kom præsten ud og så ham på taget. Først blev han meget vred, men da Mellet fortalte, hvad han havde lavet deroppe, blev han formildet og sagde, at han var en god dreng – og at Gud helt sikkert ville høre ham, hvor end han bad.

Nogle dage før skolen var slut kom Laagje til Koutokeino for at hente børnene. Han ville også høre hvordan det var gået med dem i skolen. Han gik ind i klasseværelset og satte sig på hug ved døren. Han kunne huske hvordan han tidligere havde hørt børnene læse op af katekismussen på samisk, men denne gang foregik det på norsk. Det brød han sig ikke om og han gik over til præsten Hårde-Hjorth og konfronterede ham med sprog-sagen. De kom op at skændes. Præsten sagde at norsk var et bedre, rigere og mere brugbart sprog end samisk. Det afviste Laagje, som sagde, at der på norsk for eksempel ikke var nær så mange ord for rener og sne som på samisk. Han spurgte også præsten om Gud ikke forstod alle sprog. Det måtte præsten indrømme at han gjorde. De diskuterede også højlydt manglen på bøger på samisk og præsten forsøgte at tage Laagjes elskede katekismus på både norsk og samisk, men det lykkedes dog ikke.

Da Laagje og hans to børn var kommet hjem og de havde spist bad han Lajla om at læse fra katekismussen og det gjorde hun smukt og formfuldendt. Hun gjorde det ofte både for sin familie og for folkene og for fremmede, der kom forbi og gerne ville høre Guds ord på deres eget sprog.

Marked i Karasjok

Det var en gammel skik, at der en gang hver vinter blev holdt et stort marked i Karasjok. Så kom fogeden fra Alten for at opkræve skatter, og præsten var der, så børn kunne blive døbt og unge blive gift. Der var mange i området, som kun havde denne ene mulighed for at møde præsten og gå i kirke. Der kom også handelsmænd – både fra Finmark, fra Finland og fra Torneå i Sverige. Mange samer mødte også op for at købe og sælge, for at møde familie og venner og for at bejle til nogen, blive forlovet eller ligefrem blive gift.

Det marked vi her taler om var stort. Der kom rigtig mange samer i slæder med rendyr spændt for. På markedets anden dag kom Laagje med sin kone, han havde Jaampa, Mellet og Lajla med – og hele 30 slæder.

Laagje var kendt som den rigeste same i området og hans ankomst vakte opmærksomhed. Det var smukke rendyr, der trak slæderne. Især det dyr som var spændt for Lajlas slæde. Det blev højlydt beundret, men Jaampa advarede om, at det var et arrigt og bidskt dyr. Det hed Storm-vind.

Laagje og Jaampa havde hundrede rendyrskind og kød fra 20 slagtede rendyr med. De skulle sælges på markedet. Næsten halvdelen af skind og kød tilhørte Jaampa. De to mænd havde også tænkt sig at sælge nogen af de dyr, der havde trukket de godt lastede slæder til Karasjok.

Jaampa var blevet en holden mand og han ejede nu adskillige hundrede rendyr og var derfor mere en partner end en ansat hos Laagje. Jaampa havde stadig svært ved at styre sit temperament og svært ved at holde sig fra alkohol – og det var der masser af på markedet. Lajla havde indtrængende bedt ham om at lade være med at drikke for meget på markedet og det havde han højtideligt lovet. Men en ting er at afgive et løfte – noget andet er at holde det.

Laagje og hans kone skulle først og fremmest købe filt til et nyt vintertelt til Mellet på markedet. For det var planen at Mellet og Lajla skulle giftes året efter. Det havde længe været besluttet, at de to skulle giftes – det havde Laagje og Mor Laagje bestemt og i den slags spørgsmål blev forældrenes beslutning næsten altid fulgt.

Mellet havde aldrig rigtig gjort kur til Lajla, men sagen var blevet omtalt så ofte, at et frieri fra ham og et ja fra hende ikke var nødvendigt. Ud over filt til teltet skulle der også købes fint stof til bryllupskofter til Mellet og Lajla – rødt til ham og blå til hende. Mellet skulle købe pynteting til sin kommende brud – et bælte, en broche, en ring eller et silketørklæde. Det skulle hun have fra sin bejler. Hvis en pige siger ja til sådan en gave betyder det ikke, at hun har sagt ja til at blive gift – blot at hun ikke har sagt nej. Hun kan modtage så mange bejlergaver hun vil – men hun skal levere dem tilbage, til de bejlere hun ikke skal giftes med, inden hun står foran alteret for at blive gift med den udvalgte. Handelsmændene havde hver deres stamkunder. Og for at sørge for at kunderne ikke gik andre steder hen for at handle fik de kredit, men samerne vidste som regel ikke, hvor meget de skyldte.

Når stamkunderne kom blev de budt et glas og fik som regel nogle småting gratis – en saks, nåle, et fingerbøl eller sådan noget. En same-kunde kunne så til gengæld tilbyde en rendyrkølle. Når der så skulle handles, blev der solgt et skind ad gangen - for hver handel blev der skænket en dram.

Rundt omkring er der små boder, hvor skind og kød opbevares indtil det bliver solgt. Der bliver drukket tæt i mange af dem og der lyder sang, højlydt tale – ind i mellem småskærmysler fra boderne.

Mellet og Lajla kommer gående sammen med en gruppe andre unge. Lajla har et smukt sølvbælte om livet og en sølvring med blade af guld på fingeren. Den har hun lige fået af Mellet. Så kommer der en ung frisk same fra Utsjok løbende med et stort smil på ansigtet. Han har lige brugt alle sin sparepenge på at købe smukke farverige tørklæder, som kan bruges som bejlergaver. Han skubber Mellet til side lægger armen om Lajlas hals og spørger hende om hun vil være hans kæreste og tage imod hans tørklæde.

- Din kæreste. Jeg har aldrig set dig før, siger Lajla.

Men den glade bejler lader sig ikke slå ud. -Så se på mig nu og lyt til mig – du fjeldenes smukkeste blomst. – Jeg er den muntreste fyr i Utsjok og Tanen. Og jeg har aldrig set en pige som dig. Du er smuk som en solbeskinnede sommernat. Jeg vil bære dig i mine arme og kalde dig alle søde navne, min sommerfugl, min lille sol, min sjæl, min lille ven, mit hjertes udkårne. Kom nu lad os gå til præsten og blive gift med det samme.

Lajla kunne ikke blive vred på den glade bejler. Hun accepterede hans tørklæde, men sagde som skik og brug var, at han skulle tale med hendes forældre.

I en af butikkerne stod en ung mand i fuldt same-udstyr med pels-jakke, støvler og kasket. Han var høj og bredskuldret. Han kom fra Alten, hvor hans far havde slået sig ned nogle år tidligere. Hans familie hed Lind og kom oprindeligt fra Bergen. Hans far var halvbror til den handelsmand, der 19 år tidligere var kommet til Karasjok, og som var død sammen med sin kone. De var altså Lajlas biologiske familie og Anders Lind, som han hed, var hendes halfbror. Han havde sin søster med. Hun var lige gammel med Lajla.

Laagje hørte om søskendeparret Lind og blev lidt forskrækket. Han tænkte at de måske kunne have forbindelse med de afdøde. Han gik ind i butikken og talte med Anders, som kunne fortælle at hans far ganske rigtig havde haft en halvbror som var død i Karasjok under epidemien – lige som hans kone og barn.

Lajla kom også ind i butikken og søskendeparret blev begge overrasket over Lajlas smukke ansigt. Lajla kunne tale noget norsk og de to piger faldt hurtigt i snak. Den norske pige hed Inger. De snakkede om hår og tøj – og om bejlergaver. Om at Lajla skulle giftes med Mellet næste vinter. Lajla spurgte om Ingers bror Anders havde en kæreste – det havde han ikke så vidt Inger vidste. – Måske vil han blive kæreste med en heroppe, sagde Inger. – Nej, nej, sagde Lajla. Ingen samer gifter sig med en nordmand. Vi hader nordmændene. De tager vores land fra os, forfølger os og jager os fra fjeld til fjeld. De skyder vores store dyr og hundene jager de små. De gør os megen skade og er uretfærdige, sagde Lajla. Inger viste Lajla en smuk Bibel med billeder, som Lajla blev meget betaget af. Det var Anders bibel. Han kom ind i værelset, da de sad og bladrede i bogen og Lajla spurgte ham, om han ville sælge den til hende. Det ville han ikke. Lajla sagde at hun ville spørge sin far om hun måtte give ham fire rendyr for biblen. Men Anders sagde at om hun så tilbød ham ti rendyr, ville han ikke sælge den.

Da han gik hviskede han noget til sin søster. Det viste sig at det han havde hvisket var, at han ville give den eftertragtede bibel til sin søster. Det fortalte Inger Lajla og Lajla spurgte straks om Inger så ville sælge den til hende. Men svaret var stadig nej.

- Jeg vil ikke sælge den til dig – jeg vil forære dig den, sagde Inger. Lajla blev meget glad og rørt. Hendes forældre blev derimod noget forundrede og bekymrede da hun viste dem bogen og fortalte at hun havde fået den foræret af handelsmand Anders Linds søster Inger. Hendes far bestemte at hun skulle give Lind-søskendeparret noget til gengæld for billedbiblen, så hun ikke var i gæld til dem. To rendyr skulle de have. Dagen efter var der væddeløb med rendyr på den tilfrosne Karasjok-elv. Ti-tolv store rendyr fløj hen over isen med førerne på slæderne dækket af flyvende sne. Præsten, fogeden, betjenten, de norske handelsfolk og mange samer stod på skråningen over elven for at følge løbet. Både Jaampa og Mellet deltog, de kørte begge rendyr, der tilhørte Lajla. Banen var næsten fem kilometer lang. Halvvejs var to pæle og på hver af dem hang et smukt tørklæde. De førere, der nåede først frem til pælene skulle tage et tørklæde og så race tilbage til start. Jaampa vandt. Den unge friske fyr, der havde bejlet til Lajla dagen før blev nummer to og Mellet nummer tre. Jaampa havde kørt med Storm-vind.

Dyret blev beundret og Anders mente, at det kun havde en fejl – at det ikke tilhørte ham. Han spurgte om Lajla ville sælge det. Han ville betale 10 specie-dollar for det. Men Lajla sagde nej – om han så tilbød det dobbelte var dyret ikke til salg. Inger fortalte at hun syntes bedst om det kridhvide rensdyr som Mellet havde kørt. Det hed Jivja. De to unge piger blev enige om at køre en tur sammen – på hver deres slæde – med Stormvind og Jivja.

Om aftenen muntrede de unge sig med at køre slæde i nordlysets skær. Mellet kørte slæde med Inger og Anders Lind kørte med Lajla. Mellet og Inger talte ikke meget sammen – for Mellet talte kun lidt norsk og Inger kunne ikke tale samisk. Men mellem Lajla og Anders gik det meget bedre og Lajla fik farve i kinderne, som ikke blot skyldtes, at det var koldt.

Så var markedet forbi og boderne blev pakket sammen. Præsten havde travlt med at vie par, der havde fundet sammen, og unge piger gav bejler-gaver tilbage til de uheldige ungersvende, som var blevet fravalgt.

Da Laagje og de fleste andre samer var kørt sad Inger og Anders Lind tilbage og snakkede.

- Gav Lajla dig en gave til gengæld for billedbiblen hun fik, spurgte Lind sin søster. – Nej, men hun sagde at hun ville sy mig en smuk pelsjakke, svarede Inger.

Det troede Anders ikke meget på. Han mente at samer hurtigt glemte deres løfter. Inger forsvarede Lajla og sagde at hun ikke var som de andre samer – og meget smuk. Hun fortalte at hun havde inviteret Lajla til at komme og besøge dem til sommer, når Laagje og hans familie tog ned til kysten. Lajla havde til gengæld inviteret Inger til at komme og besøge hende i sommerlejren oppe i fjeldet. Så skulle hun opleve et same-liv med rensdyr og prøve at bo i et telt og gå i same-tøj. Mellet skulle fange fisk til dem – og Anders kunne også komme og hilse på.

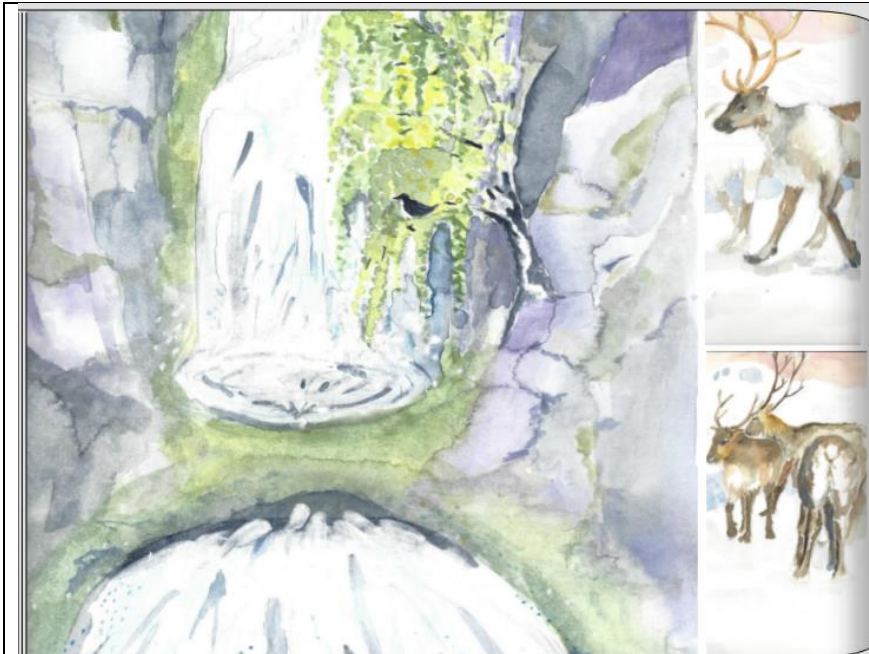
Dagen efter da Anders kom uden for så han til sin overraskelse Jaampa sidde på trappen. I gården stod der tre rensdyr, hver spændt for en slæde. Anders spurgte om Jaampa havde glemt noget. Han svarede at han var blevet sendt tilbage af Lajla, som han mente var blevet skør.

- Hun er i alt fald underlig. Hun har sendt mig tilbage med de to rensdyr, som står der. Dem har du måske set før?

- Ja, det er jo Stormvind og Jivja, sagde Anders.

- Ja, Lajla har sagt, at du skal have Stormvind og Inger skal have Jivja, begge med slæder, seletøj, klokker og det hele. Der ligger også en ny pelsjakke til din søster, sagde Jaampa, som næsten ikke kunne få ordene over sine læber.

Anders kaldte på sin søster, som ikke blev overrasket over de fine gaver, men drillede Anders og sagde at der kunne han bare se, han havde taget fejl. Samer er taknemmelige. Anders indrømmede at Lajla sandelig var en undtagelse.

Sommer

Købmand Lind boede på gården, der hed Garness. Den lå ved en vig i fjorden Alten. Lige ved siden af gården løb en stor elv ud i fjorden. På vejen ned gennem dalen mod fjorden var der tre naturligt formede terrasser. På den største af dem lå gården. Derfor var der en smuk udsigt ned over fjorden og op gennem dalen, hvor elven snoede sig.

Langs elven voksede der smukke birketræer og ind imellem dem piletræer. Jo længere op man kom jo flere pil var der. Knap fem kilometer oppe var det første vandfald og højere oppe kastede elven sig ud over det ene fald efter det andet. Jo højere op man kom jo vildere blev landskabet og helt oppe på toppen var der ingen træer eller buske.

Elven udspringer fra Ravdo søen oppe i fjeldene. Kort efter søen bliver elven til en voldsom, skumsprøjtende strøm som løber ned gennem en mørk smal kløft mellem stejle klippesider. Et sted har vandet udhulet et rundt hul hvor vandet roterer uophørligt. Alt hvad der falder ned i det hul vil hvirvle rundt der meget længe, omgivet af skumtoppe. Det mærkeligste ved stedet er et birketræ, som har slået rod i en sprække over strømhvirvlen. Nogen af træets grene hænger helt ned i vandet. Kun toppen af træet kan ses fra fjeldet når man står på samme side af elven som træet. Men fra den anden side kan hele birken ses. Alle, der ser træet, må undre sig over hvordan det kan gro der. Fuglene fra skoven kommer der ikke, men birken er ikke helt forladt. Den lille vandstær holder nemlig af at slå sig ned i dens grene. Der er den helt sikker for ingen kan komme ned til træet. Fjeldsiderne er lodrette og over 30 meter høje. Birken er nok over 100 år gammel for de ældste i Garness kan huske at det stod der, da de var børn.

Hvis man står lige lidt over hullet med strømhvirvlen kan man se Ravdo-søen. Bredderne er dækket af gulligt rensdyrmos og i søen er der mange små holme, hvor der vokser birkekrat. Der er masser af fugle og søen er fyldt med fisk. Der er multebær og græs. Alt i alt en Edens Have set med same-øjne.

Området er et yndet sted for flere same-familier om sommeren. De slår deres telte op rundt om søen, sætter både i vandet og laver indelukker til de rensdyr, der skal malkes. Indelukkerne, der kaldes rensdyr-haver, flyttes fra år til år.

På Garness-gården så det en dag ud som om de nøgne vidder nordpå pludselig var blevet dækket med træer. Hundrede af gren synes at række mod himlen. Men det var ikke grene, men rensdyrgevir. Samerne var kommet. Laagje havde også slået sommerlejr ved Ravdo-søen.

En time senere stod Lajla uden for gården med en vandrestav i hånden og klædt i sin blå jakke med et bredt broderet bælte om livet. Hun havde en lille spids hue på og håret flettet i to lange fletninger. Hun så frisk, frygtløs og smuk ud – som en af forårets første blomster.

Anders Lind og hans søster Inger kom ud og hilste hende hjerteligt. Inger takkede Lajla for de rensdyr og den pelsjakke hun havde givet hende efter markedet i Karasjok og spurgte om hun ikke også skulle hilse på hendes bror – ”den onde nordmand”. Lajla gav Anders hånden med et stort smil. Hun havde ofte tænkt på ham når hun læste i den fine billedbibel og hun havde endda drømt om igen køre på slæde med ham eller gå en tur med ham.

Inger og Lajla gik ind i huset og hilste på Anders og Ingers far. - God morgen mit barn. Er du Laagjes datter? Ja, jeg er Aslak Laagjes datter.

- Du ligner ikke en same-pige. Du er næsten lige så høj som min datter, du har smukke trækk, lyst hår og store kønne øjne. Hvor mærkeligt. Når jeg ser på dig mindes jeg min broders hustru, som døde for mange år siden i Karasjok. Kendte du hende?
- Nej, jeg har aldrig hørt om hende, svarede Lajla.
- Nej selvfølgelig ikke. Du er også alt for ung. Har du fået læst i den Bibel du fik?
- Ja, jeg har læst i den hver dag både for mig selv og for andre, sagde Lajla.

Der var mange ting i huset som Inger kunne vise Lajla og som hun aldrig havde set før. Det var meget sjældent at hun havde været i et hus. Da Inger til sidste åbnede et gammelt piano og begyndte at spille, blev Lajla aldeles forbløffet. Hun stod foroverbøjet med foldede hænder og lyttede henført.

- Hvad synes du om det, Lajla?, spurgte Inger. Er det ikke smukt?
 - Jo, det er smukt. Smukt som nordlyset som om vinteren flyver over himlen. Tror du at samerne vil lære at spille i himlen?
- Det mente Inger nok var muligt- hvis der altså blev spillet på klaver i himlen.

Inger lovede Lajla at hun ville lære hende at spille lidt og synge nogle sange, hvis Lajla kom ofte på besøg. Inger spurgte om Lajla kunne synge.

- Nej jeg kan ingenting, ved ingenting, forstår ingenting. Jeg er bare en dum samepige fra fjeldene, sagde Lajla.
- Men der oppe i fjeldene er du dygtig og ved en masse om al ting, mens jeg slet ikke ved noget og ikke kan klare mig der, sagde Inger.

Lajla kom i tanke om de to rensdyr hun havde foræret familien Lind efter markedet og spurgte hvor Stormvind og Jivja var. Hun fik at vide at de stod tøjret bag laden.

- Står de tøjret? Jeg vil gå ud og hilse på dem. Måske kan de huske mig og min hund Muste. I må slippe dem løs så vil Muste og jeg tage dem med os. De kan jage hinanden op ad fjeldet og møde gamle venner, sagde Lajla.

Hun tog hjem senere på dagen, men kom derefter ofte på besøg hos familien Lind. Hun fik lært at skrive, og hun fik også lært at synge nogen af de sange Inger kunne.

En gang imellem tog Jaampa med ned til købmandsgården når Lajla skulle købe ting med hjem. Jaampa fik nogle fiskekroge og en line af Lind og det var han utrolig glad for. Han besluttede sammen med Lajla at invitere Anders og Inger op i fjeldet på en fisketur på Ravdo søen.

Lajla overtalte Inger til at komme før Anders så de sammen kunne bo i hendes nye telt.

Jaampa og Lajla hentede Inger en tidlig morgen i august. Anders Lind skulle komme op på fjeldet dagen efter.

Da pigerne kom op på toppen af fjeldet og for sidste gang kunne se ned i dalen mod Garness stoppede Lajla.

- Se Inger, her er mit hjem. Her kender jeg alt lige så godt som du kender alt i dit hus. Se hvor lille dit hus ser ud nu heroppe fra. Men se så ud over fjeldene. Her er masser af plads, åbent og frit, sagde Lajla.

Ved teltene i lejren stod Laagje og Mellet. Lajla tog Inger med ind i sit telt, hvor alt var nyt og friskt. Bunden var dækket af birkeris og over dem var lagt fine rensdyrskind. Bålstedet i midten var lavet af fin hvid kvarts og en keddel hang over det. Inger nød at se alle de mærkelige ting, hun ikke var vant til. Men da Lajla fandt et helt sæt tøj – samekofte, bukser, sko, hat, bælte med kniv frem til hende og bad hende skifte grinede de to unge piger så højt, at det kunne høres langt væk. Dagen efter kom Lind op og han tog på fisketure med Jaampa og Mellet ud til nogen af øerne i søen. En dag drog Jaampa, Mellet, Lind og de to piger ud på en fisketur til elven, som løber ud i Ravdo-søen. Elven er ikke ret bred og løber ikke hurtigt, så man kan spænde et net over den og så jage fiskene ned mod nettet med lange stokke. Der blev fanget mange ørreder. Mellet og Jaampa rejste teltene og tændte et bål. Inger og Lajla roede ud til en af øerne og plukkede masser af multebær. Fiskene blev kogt og stegt og rensdyrkøller blev grillet og alle nød den lune aften, hvor solen var oppe næsten til midnat. Jaampa tog imod et par glas spiritus og blev i så godt humør at han sang en selvkomponeret sang om fisketuren. Sent dagen efter drog Mellet og Jaampa af sted for at drive rensdyrene ned til lejren, så nogen af dem kunne blive malket. Der var omkring tusind dyr samlet ved teltene. Mor Laagje og hendes piger kom ud med deres træspande og begynder at malke de dyr, som mændene havde fanget til dem med lassoe. De voksne arbejdede roligt, men de unge lavede en leg ud af det.

Da Lind og hans søster er gået og Laagje og hans kone sidder alene i deres telt siger mor Laagje om han har lagt mærke til hvordan den høje nordmand Lind, hænger ved Lajla.

- Nej det har jeg ikke langt mærke til. Men Lajla er sådan en smuk pige at alle synes om hende, siger Laagje.

Men mor Laagje fastholder, at Lind er glad for Lajla. Så glad at han ville gøre kur til hende, hvis hun havde været en norsk pige.

- Han kan synes så godt om hende som han vil. Lajla er ikke en pige der vil lade sig friste, siger Laagje.

Mor Laagje fastholder at Lind er forelsket i Lajla og hun råder sin mand til ikke at tillade Lajla at besøge Garness mere. Laagje mener ikke, der er noget at frygte hvad angår Lajla. Mor Laagje er ikke så sikker. Hun tror at Lajla for første gang i sit liv er forelsket. Og det er ikke i Mellet.

Mor Laagje har lagt mærke til at Lajla ofte sidder og dagdrømmer. Hun sukker dybt og der kommer glød i kinderne, spil i øjnene og smil på læben når den høje nordmand kommer forbi og taler til hende.

Laagje spørger om Jaampa eller Mellet har sagt noget. Det har de ikke, men Jaampa forstår ikke den slags. Mellet derimod er ikke glad og bryder sig ikke om at Lajla besøger Garness. Mellet hader nordmanden lige så meget som han elsker Lajla, siger Mor Laagje.

-Ja, ja siger Laagje. Nu drager vi snart ind i fjeldene igen og så er det slut med besøgene på gården. Men Lajla må under alle omstændigheder ned og sige farvel til dem. De har været søde mod hende og lært hende mange ting som hun kan få brug for senere, siger Laagje.

Mor Laagje kræver at hendes mand tager med ned til Garness når Lajla skal sige farvel, for der skal kun en lille gnist til så vil kærligheden mellem dem være uudslukkelig. – Har du glemt at der løber norsk blod i årene på Lajla og at hun er hans kusine, siger Mor Laagje.

Nogen dage efter denne samtale var Lind ude at fiske langt oppe ad elven. I det fjerne kunne han høre en synge nogle strofer af en sang som piger og drenge synger når de vogter deres dyr på hver sin side af en slugt. Det er en sang som kan synges på mange måder og som laves om alt efter hvem der synger. Lind kendte den og svarede på strofen han havde hørt.

”Fra dal og fjeld
Jeg kalder dig.
Min elskede, min elskede
Ååhh svar nu mig.”

Da han hørte svaret blev han klar over, at det var Lajla der havde sunget og de sang flere strofer til hinanden. Lajla havde ikke besøgt Garness længe, men Inger var sikker på at hun ville komme og sige farvel.

Så en morgen kom en af de ansatte på Garness, som havde været langt oppe af elven, løbende ned til huset og fortalte, at han havde set en person sidde og klamre sig til det birketræ, der hang ud over strømhvirvlen. Det måtte være en, der var kommet galt afsted og det lignede en same-pige, sagde han. Han havde været på den anden side af elven, men vandet larmede så meget, at man ikke kunne råbe personen op. Han havde bare vinket for at gøre opmærk på, at han havde set hende og at der ville komme hjælp.

De længste og stærkeste reb på gården blev lagt i en lille båd og heldigvis var der en del samer og andre nede ved havnen, som alle fulgte med op ad elven. På vejen mødte de Mellet, som sluttede sig til dem. En mand gik op på den anden side af elven, så han kunne signalere til personen i træet, at nu kom der hjælp.

To reb blev bundet sammen og der blev lavet en løkke i enden af hver. Da det var klart spurgte Lind, hvem der var villig til at blive firet ned til den nødstedte. Ingen svarede - det var også en livsfarlig opgave.

- Så gør jeg det selv, sagde Lind. Kom med rebene.

-Han blev langsomt firet ned indtil han nåede de øverste grene i træet. Så trak han sig ind under fjeldhylden, så dem på toppen ikke mere kunne se ham. På birkestammen sad Lajla, lænet ind mod den kolde fjeldvæg. Hun var bleg og rystede af kulde og skræk. Hun havde mistet sin hue, håret hang løst ned over skuldrene og i sin blå jakke lignede hun mere en havfrue end et menneske.

Aftenen før havde hun ville tage ned til Garness for at sige farvel. Hun havde taget en robåd for at ro over elven, der hvor den løber ud fra søen. Men en af årene var knækket og hun var røget ud i den hurtigt strømmende elv ned mod vandfaldene. Båden var forsvundet og hun vidste ikke, hvordan hun var havnet i toppen af birketræet. Der havde hun tilbragt natten. Hun havde bundet sig selv fast så hun ikke ville falde i vandet hvis hun døde hen.

Lind blev meget overrasket da han opdagede, at det var Lajla, han var blevet firet ned til.

- Jeg vidste ikke det var dig. - Hvis du havde vidst det var du måske ikke kommet? - Jo Lajla, jeg ville være gået ned i den dybeste kløft i verden for at redde dig, sagde Lind.

Lajla fik løkken fra det ene reb omkring sig og Lind sagde at hun skulle holde godt fast i ham. Så gav han tegn til at de kunne blive hejst op. Rebet svingede ud så de hang frit svævende over hullet og den brølende strømhvirvel.

Og der midt i den farlige situation, med Lajlas hoved hvilende på hans skulder, fortalte Lind af han holdt mere af hende end af nogen andre i hele verden. - Holder du også lidt af mig?, spurgte han. - Jeg vil elske dig for evigt. Men jeg er kun en fattig same-pige, sagde Lajla.

Så blev der råbt oppefra at rebet var ved at sætte sig fast og Lind måtte stemme fødderne imod klippen for at få det frit. Lidt efter nåede de så højt op at hjælpende hænder kunne nå dem og få dem i sikkerhed.

- Det er Lajla. Det er jo Lajla der har siddet over strømhvirvlen, råbte samerne.

- Kære Lajla. Gud ske tak og lov at du er i sikkerhed, sagde Mellet. -Er du her også Mellet, du kom ikke ned for at redde mig, sagde Lajla.

- Jeg vidste ikke at det var dig. Havde jeg vidst det var jeg selvfølgelig kommet, sagde Mellet.

Det vidste Lind heller ikke, tænkte Lajla.

Hun var så udmattet efter natten i træet at hun blev bragt ned til Garness og lagt i seng i Inger værelse. Dagen efter var hun frisk igen.

Birketræet hun havde siddet i overlevede ikke. Vægten af to menneske havde fået nogen af rødderne til at slippe og træet blev revet med af strømmen og endte ved Garness. Lind fik det trukket op på land. Han tænkte, at man måske kunne lave noget af det, som et minde.

I løbet af formiddagen kom Lajla ned i dagligstuen, klædt i noget af Ingers norske tøj.

Lind blev overrasket da han så hende, men der var varme i hans øjne og han fortalte hende, at han ikke havde glemt eller fortrudt, hvad han havde sagt, da de hang i rebet.

Mellet kom også og så Lajla i de norske klæder. Det huede ham ikke.

Lind ville meget gerne have talt med Lajla alene, men det blev der ikke tid til. Han nåede kun at sige til hende at han ville være ved varden på Gaisa Fjeld ved midnat næste nat. Han bad hende møde ham der. Lajla svarede kun med et nik og så gik hun og Mellet op til same-lejren på fjeldet.

Lajla var ved varden næsten aften klokken 11. Hun vidste ikke, hvad han ville sige til hende, men hun ville nyde bare at sidde ved siden af ham i midnatssolen og lytte til ham - høre ham erklære hende sin kærlighed. Hun ville gerne have pyntet sig, men det ville have vakt opmærksomhed, så hun var taget afsted i sin almindelige hvide jakke. Det var faktisk den, hun så aller bedst ud i, syntes Anders Lind.

Klokken blev halv tolv. Solen sank ned mod de to bjegtoppe. Når solen ramte den højeste spids var det nøjagtig midnat.

Lajla sad lænet mod varden. Først var hendes kinder blusende røde, men efterhånden som tiden gik, blev de blegere. Hun begyndte at tvivle lidt på om han ville komme. Alt omkring hende var helt stille og hun kunne se næsten helt ned til Garness og ville kunne se om nogen var på vej i meget lang tid. Hun stirrede og stirrede og hendes tvivl voksede. Hun fik tårer i øjnene. Så fik hun den tanke at han måske kom fra en anden retning for at overraske hende og hun sprang op. Men heller ikke der, var der nogen at se. Han kommer ikke, sukkede hun. Solen begyndte igen at komme højere på himlen. Det var over midnat. Da klokken var et rejste hun sig og tørrede sine tårer. – Du kom ikke. Elendige nordmand, du har narret mig. Hvorfor ville du redde mig når du bag efter svigter mig. Falske nordmand. Bliv hvor du er i dit jammerlige hus. Jeg ville have elsket dig mere trofast end alle andre kvinder. Jeg ville have boet i dit hus som en vild sangfugl i et bur hele mit liv. Jeg har elsket dig fra første gang jeg så dig. Falske, onde nordmand. Hvorfor har du svigtet mig. Hvorfor kom du ikke?

Men så forsvandt hende vrede og hun kastede sig ned og græd. Hendes hund Muste kom, og hun rejste sig for gå. Men fandt så en flad sten og spids sten og skrev. – Jeg var her, du kom ikke. Farvel. Den lagde hun ved varden.

Et par dage senere kom Lind op på fjeldet, men samerne var væk. Bredderne ved Ravdo-søen var tomme. Han gik op til varden og fandt stenen Lajla havde skrevet på.

Det var sket det at Linds gamle far var blevet alvorligt syg om eftermiddagen og da hans søn trods det ville gå, bebrejdede hans søster ham og han besluttede at blive hjemme.

Da det blev midnat og han vidste at Lajla sad oppe ved varden og ventede på ham, sagde han til sin søster at han nu ville blive fordømt af den pige, han elskede. – Skulle du have mødt Lajla, spurgte Inger. – Ja. Men jeg tager ikke afsted, sagde han.

- Det gør mig ondt. Der er ikke noget så hårdt som at blive misforstået af en man elsker. Måske har far det bedre i morgen.

– Men så er hun væk, sukkede Lind.

Inger forsøgte at trøste ham med, at han ville møde Lajla igen til markedet i Karasjok, og der kunne han så fortælle, hvorfor han ikke var dukket op. Men Lind kunne ikke trøstes. Han sagde at der jo var lang tid til markedet og til den tid kunne hun jo være blevet gift.

- Du ville have giftet dig med same-pigen Lajla, spurgte Inger. – Hvis jeg havde mødt hende ville jeg have overtalt hende til at komme og bo hos os i vinter – og så....

Brylluppet

En måned senere havde Laagje slået sig ned med sine dyr, sin familie og sit mandskab ved Avjo fjeldet, små ti kilometer fra Karasjok. Men den sædvanlige fornemmelse af ro og harmoni var der ikke rigtig. Ingenting var helt som før. Alle gik rundt og var tavse. Lajlas gode humør var væk. Det lagde Laagje og hans kone tydeligt mærke til, og de anede, hvad der var i vejen. Mellet og Lajla så ikke så meget til hinanden som tidligere. Jaampas ansigt var trist. Hans yndling, denne unge pige, som han så op til som den smukkeste, den fineste, reneste og guddommeligste ting på denne jord, var ked af det, og han følte med hende som en hund, som ser sin herre sørge, uden at kunne sige eller gøre noget.

Så en dag tog Laagje fat i Lajla. – Vi kan alle se, at du er ked af det. Vil du fortælle din far, hvad der er galt?

- Der er ikke noget galt, sagde Lajla.
- Jo mit barn, noget er galt. Du er ikke som du plejede at være.
- Jeg er syg, sagde Lajla.

- Ja, du er syg, i både sind og krop. Derfor er dine kinder blege og dine øjne mørke og melankolske. Er Mellet og Jaampa og din mor ikke søde ved dig?

- Jo – meget mere end jeg fortjener.
- Vi vil så nødig se dig trist. Du må prøve at blive glad igen. Du skal snart stå brud. Lige efter jul skal du og Mellet giftes, sagde Laagje.

Men Lajla sagde at hun ikke ville giftes. Det kunne Laagje ikke forstå, for hun havde altid været glad for Mellet og det nye telt, de skulle dele, var klar. De havde sammen en tilstrækkelig stor rensdyrhjord. Stor nok til at de kunne leve af den og have et godt liv – og flytte lige derhen, hvor de havde lyst til, forklarede Laagje.

Men Lajla svarede bare at de kunne vente.

- Sådan har du aldrig sagt før. Men her i sommer er du som forvandlet. Bare du aldrig havde besøgt Garness og nordmændene.
- Ja, bare jeg aldrig havde gjort det, svarede Lajla.

Så begyndte Laagje at tale om Anders Lind fra Garness. Han spurgte om Lind havde forsøgt at lokke hende. Om han havde stjålet hendes hjerte med smiger og falske løfter. Det svarede Lajla nej til

- Men alligevel elsker du ham måske og dit hjerte længes efter ham, spurgte Laagje.
- Det ved jeg ikke, svarede Lajla.

Laagje opfordrede hende til at glemme ham helt. Til at rive mindet om ham ud af sit hjerte og hoved. Han advarede hende om, at nordmanden blot ville lokke hende helt ud på kanten og så narre hende.

- Lajla, hør nu på din far. Du ved at jeg altid har elsket dig – lige siden du var helt lille. Men du ved ikke at jeg nærer store håb for mig selv og alle samer – håb som drejer sig om dig og dine efterkommere.

- Jeg er rig. Ham den store, arrogante nordmand er kun en pjalt sammenlignet med mig. Jeg kan købe hans gård, eller en meget større gård, hvis jeg vil. Og jeg har tænkt, at når du gifter dig med Mellet vil jeg købe en stor gård til jer nede ved kysten, hvor nordmændene bor. Du skal have en gård, et hus og køer og får – så mange du vil og du skal kunne leve lige som nordmændene, hvis du vil og gå klædt som dem. Du kan opdrage dine børn som nordmændene og de kan blive uddannet sammen med de fineste folk i landet og blive betydningsfulde og få magt generation efter generation. Men deres efternavn vil være Laagje. Og selv om de bliver ministre og dommere skal de altid huske, at de stammer fra samerne. Sådan har jeg tænkt, at det vil komme til at gå. Det er mit mål i livet. Og når vi bliver gamle vil din mor og jeg og Jaampa komme og besøge dig i dit store hus og sidde som fattige samer ved døren og med glæde se på dig og dine børn.

Lajla havde lagt sit hoved på sin fars knæ. Hun græd, men sagde ikke noget. Hun havde også en drøm. Ikke helt ulig sin fars. Han havde måske lyttet til hendes drøm, men i den havde han accepteret nordmanden som sin svigersøn og var kommet for at besøge hende og Lind. Men ak, Lind var jo ikke kommet op til varden. Han var ikke kommet. Han havde snydt hende.

Planen havde været at Mellet og Lajla skulle giftes efter jul på det store marked i Karasjok, når der var rigtig mange mennesker. Det skulle været et stort bryllup. Slægtninge fra nær og fjern skulle inviteres og feste og Jaampa ville måske endda få lov af Lajla til at tage en tår over tørsten i dagens anledning. Men Lajlas humør blev ikke bedre. Laagje og hans kone talte om det, og hun foreslog at brylluppet blev flyttet til Koutokeino og holdt søndagen før jul. Hun havde på fornemmelse, at Lind ville komme til markedet i Karasjok og måske fordreje hovedet på Lajla endnu mere.

Mellet talte med Lajla om planen og forsøgte at finde ud af, hvad der var galt. Han spurgte, hvorfor hun ikke var som før. Om han havde fornærmet hende. Om hun var vred på ham.

Det svarede Lajla nej til. Hun sagde at hun stadig elskede ham, men gerne ville udsætte brylluppet til hun igen var blevet glad. Hun forsøgte at få ham til at tænke på andre piger. På Jakos Inga og Unnas Magga og Aslaks Kate. Men for Mellet var der ingen andre end Lajla. - Der er kun dig, og jeg vil ikke giftes med andre, sagde han.

Lajla gjorde det klart, at hun ikke ville giftes nu – og at Mellet kunne få sin ring tilbage, så han kunne give den til en anden pige. Det blev han vred over.

- Vil du bryde dit løfte? Vil du narre mig som nordmanden narrede dig? sagde Mellet.

-Hvad ved du om det – har du udspioneret mig?

Mellet fortalte, at han havde været oppe ved væden, hvor Lajla ventede på Anders Lind. Lajlas hund Muste havde opdaget ham og var kommet hen til ham.

- Det var godt at nordmanden ikke kom. Hvis han havde gjort det og havde rørt dig var min lasso klar, og så var han ikke sluppet derfra i live, sagde Mellet.

- Men han reddede mit liv, sagde Lajla.

- Det kunne jeg også have gjort.

- Men det var ham, der kom ned til mig, ikke dig. Åh, hvorfor var det ikke dig. Alt kunne have været anderledes. Men det var HAM, der reddede mig.

- Det er derfor jeg hader ham, sagde Mellet. Og han svor at Lajla ville blive gift med ham og aldrig se nordmanden igen.

Julen nærmede sig og Laagje gjorde klar til at tage fra Avjo fjeldet til Koutokeino. Dagen før de skulle afsted fik Lajla lejlighed til at tale alene med Jaampa. Hun fortalte ham, at hun var ked af det. Det havde Jaampa bemærket. Så spurgte hun, om han ville gøre hende en tjeneste. Det lovede han. Han spurgte om hun måske ville bede ham om ikke at drikke på hendes bryllupsdag. Det sagde han, at det ville han meget nødig love. Men Lajla forklarede, at det slet ikke drejede sig om hans drikkevaner. Hun ville ikke giftes med Mellet.

- Du vil ikke giftes med Mellet? Hvem vil du så giftes med – mig måske? Ja, hellere dig end Mellet, sagde Lajla. Jaampa var forbløffet, og forstod hvor galt det stod til med Lajla. Han lovede at gøre, hvad hun bad ham om.

- Du skal tage til Garness.

- Skal jeg tage til Garness – til nordmanden? Skal jeg slå ham ihjel?

- Nej, nej. Du skal lade ham opdage dig. Når han gør det, vil han udspørge dig og så kan du finde ud af hvad han tænker, forklarede Lajla.

- Tænker om hvem, om hvad?

- Om os alle sammen. Og så skal du fortælle, at jeg skal giftes søndag før jul. Så kan du se om han har glemt mig.

- Selvfølgelig har han glemt dig. Han narrede dig. Mellet har fortalt mig det hele. Han tænker kun på sine norske piger. Hvorfor tænker du på ham, spurgte Jaampa. Lajla fik tårer i øjnene og spurgte igen om hendes gamle trofaste ven ville gøre, som hun bad om. Han forsikrede hende, at han ville vandre til verdens ende, op til himlen eller ned til helvede for hende. Eller hen til den fordømte nordmand, hvis det var det, hun ville have.

Dagen efter var telte og husholdning pakket på slæderne og Laagje og hans kone, Mellet og Lajla tog afsted mod Koutokeino. Jaampa blev tilbage med resten af folkene for at se efter dyrene. Jaampa var inviteret med, men sagde at han ville komme senere, eller måske bare blive hjemme og være med til festen, når de kom fra kirken.

Så snart de var væk tog Jaampa sine ski på, og gik ud og fandt et helt bestemt rensdyr – et som samerne kalder njirro. Det holder sig for sig selv, er vildere end de andre dyr, men også hurtigere. Han lagde hovedtøj på det og løb så ned mod Alten. Han stod på ski bag renen. Det går lynhurtigt på den måde, men kun få samer kan gøre det, og det kræver stærke ben.

Ved midnat natten til lørdag var Jaampa nået frem til Ravdo søen oven for Garness. Her faldt rensdyret død om. Men nu skulle han bare ned ad fjeldsiden. Det var måneskin og han kendte området, så han nærmede sig gården lydløst. Han ønskede ikke at blive opdaget. Men gårdhunden kom ud og gøede ad ham. Jaampa slog den hårdt i hovedet med sin knortede skistav, så den døde. Han gik hen til den bygning, hvor han vidste at Anders Lind sov, og åbnede forsigtigt døren. Dengang var det ikke almindeligt, at folk låste deres døre indefra. Han sneg sig hen til sengen, hvor Lind lå og sov. Jaampa kaldte på ham.

- Nordmand, vågn op.

Forvirret og kun halvvågen stirrede Lind på Jaampa et øjeblik før han blev klar over, hvem det var.

- Jaampa! Hvad vil du her. Vil du slå mig ihjel?

Jaampa beroligede ham. Han ville ikke slå ham ihjel – havde allerede slået nok ihjel den dag. Lind ville vide hvad han så ville, hvorfor han dukkede op midt om natten.

- Jeg har en hilsen med til dig, fra Lajla.

- Er der noget galt, er hun syg, spurgte Lind.

- Hun er trist.

- Fordi jeg ikke kom?

Jaampa sagde at han ikke vidste, hvorfor Lajla var så trist, men at hun klokken 12 næste dag skulle giftes i kirken i Koutokeino. Lind blev bleg og råbte, at det ikke kunne passe – at det ikke måtte være sandt.

- Jo, og du narrede hende, sagde Jaampa.

- Nej, nej, jeg narrede hende ikke. Min far blev syg – dødssyg. Jeg blev for at være hos ham til det sidste. Kunne jeg forlade ham på sådan et tidspunkt?

- Taler du sandt. Var det derfor du ikke kom?

- Ja, intet andet kunne have holdt mig væk, sagde Lind.

Jaampa spurgte om han ville have giftet sig med same-pigen Lajla. Lind forsikrede, at det ville han og at hun ville være blevet æret og respekteret som ingen andre. Nu fik Jaampa travlt. Han beordrede Lind til at klæde sig i rejsetøj så hurtigt og stille som muligt og spurgte om de to rendyr Lajla havde givet ham, Storm-vind og Jivja stadig var der. Jaampa lovede ham en slædetur som han aldrig havde oplevet før, og Lind spurgte ængsteligt, om de ville kunne nå det.

- Det ved jeg ikke. Vi kan prøve. Vi kan i alt fald nå at drikke med ved bryllupsfesten, sagde Jaampa.

Lind så hunden Caro ligge død, da de gik mod rendsyrene og Jaampa fortalte, at han havde slået den ihjel. Da de kom op på fjeldet så han det rendyr, Jaampa havde løbet efter. Han fortalte at det faldt dødt om efter at have løbet over 110 kilometer på 12 timer.

De havde næsten 180 kilometer til Koutokeino. Efter 50-60 kilometer holdt de pause et par timer så dyrene kunne hvile og spise. Jaampa spurgte igen Lind, om han virkelig ville have giftet sig med Lajla. Det forsikrede han. Så fortalte Jaampa Lind hvem Lajla virkelig var. At hun ikke var en same-pige, ikke Laagjes datter som alle troede.

- Hun er af din slægt. Hun er din kusine. Hun er datter af din fars bror, ham der døde i Karasjok for 20 år siden. Vi reddede barnet og tog det med hjem, fortalte Jaampa.

Lind var rystet og meget taknemmelig. Han lovede Jaampa hvad som helst, hvis de bare kunne nå frem i tide inden brylluppet.

Jaampa svarede skarpt, at han ikke ville gøre noget som helst for ham – en højrovet nordmand – men Lajla ville måske dø, hvis hun så ham komme alene til Koutokeino. Eller hun ville i al fremtid se på ham med bebrejdende øjne.

- For hun elsker ikke Mellet, men dig – og kun dig. Derfor kan jeg ikke sære hende. Derfor vil jeg gøre hende glad igen. Jeg vil se glædeståre i hendes øjne, sagde Jaampa.

I et hus i byen skulle Lajla til at klæde om i sit brudetøj. Men hun tøvede. Det er kutyme at en brud tøver. Blandt samerne skal en brud græde og himle op, klage sig og sige, at hun ikke vil giftes og til sidst skal hun hives til kirken. Alt sammen for at understrege, at hun er en uskyldig og beskeden jomfru.

Det skete en gang at en brud, der stod ved alteret, svarede nej, da præsten spurgte hende, om hun ville giftes med manden ved hendes side. Så kan jeg ikke vie jer, sagde præsten. Jeg mente ja, ja, sagde bruden. Jeg troede at du ville spørge en gang til.

Lind så at det var midnat og skyndede på Jaampa og de fortsatte turen mod Koutokeino

Men med Lajla var det ikke skuespil. Hun græd og bad om ikke at blive gift og tiggede om, at de ikke ville tvinge hende. Hendes brudepiger syntes at hun gik lidt for langt. Det måtte da være måde med, hvor meget modstand hun skulle gøre. Til sidst havde de dog fået klædt hende på med sølvbælte, sølvkrave og alt det andet bryllupsudstyr, der hørte sig til ved et rigt same-bryllup. Hun blev fulgt til kirken og sad ved siden af Mellet, som var iført sin fine røde uldjakke. Lajla var bleg. Havde tårer i øjnene og sad med nedslået blik.

Hun spurgte, hvor Jaampa var, men ingen vidste det.

- Han kommer ikke. Alt er forbi, sukkede hun.

Hun lod sig føre op til alteret, hvor Hårde-Hjorth stod. Det var præsten som Lajla og Mellet havde gået i skole og til konfirmandsforberedelse hos. Han kendte jo Lajla og havde før set brude se triste ud, men aldrig set nogen så fortvivlet som Lajla.

To piger og to drenge kom nu frem og holdt et tørklæde over hovederne på Mellet og Lajla. Det er et særligt tørklæde, som kaldes Pellet og tilhører kirken. Det er en skik som kun bruges i Koutokeino og som måske stammer fra Sverige.

Kirken var propfuld af samer i deres fine vinterklæder. Præsten tog biblen og vendte sig mod brudeparret. Han nåede kun at sige nogle få ord, før der opstod uro i kirken nede ved indgangsdøren. Den blev revet op og en høj mand klædt i same-tøj stormede ind. Han skubbede alle, der stod i vejen, væk og masede sig frem mod alteret, mens han højt råbte: - Stop, præst. Hold inde. For Guds skyld, stop.

- Hvem vover at forstyrre freden i guds hus. Hvem er du, råbte Hårde-Hjorth.
- Mit navn er Anders Lind, svarede han og nåede frem til brudeparret, skubbede Mellet til side og tog Lajla i sin favn.
- Du er ikke gift Lajla, spurgte han. Du er ikke hans hustru? Nej, svarede Lajla.
- Gud ske lov, sagde han og kyssede hendes blege læber.

Mellet forsøgte at rive Lajla væk fra ham, men Lind holdt hende med sin venstre arm og holdt Mellet væk med et greb i halsen med sin højre.

Præsten og menigheden forstod ikke hvad der foregik, men Laagje og hans hustru var klar over hvad der skete, da de så Jaampa.

- Usling, forræder, råbte Laagje. Du har bedraget os.
- Ja, jeg har afsløret sandheden. Tilgiv mig, bror. Jeg kunne ikke gøre andet, sagde Jaampa.

Så råbte præsten op og krævede en forklaring. Lind sagde at han ikke var en galning, og at han havde ret til at være der og holde den unge pige i sine arme.
Lajla fattede kun en ting – at hun var reddet. At hun ikke var blevet gift med Mellet og at den høje stærke nordmand holdt hende i sine arme og ville forsvare hende. - Hør her præst. Denne ungmø er ikke Laagjes datter og hun skal ikke giftes med en same. Hun er en norsk pige, min fars broders datter og hun skal giftes med mig og være min hustru for Gud og alle mennesker.

Præsten spurgte Laagje, om det var rigtigt, om Lajla faktisk ikke var hans barn. Det bekræftede Laagja og fortalte så den undrende menighed hele den fantastiske historie om den tomme pulk. Han sluttede med at sige at nu stod han igen barnløs og fattig.

Lajla spurgte Lind, om det var sandt, at hun var hans kusine, hans fars brors barn.

- Det er så sandt som at jeg står her. Og det kan du takke Storm-vind og den gamle mand, som står der, for.

Lajla takkede Jaampa og slog armene om ham og kyssede hans vejrbidte, rynkede ansigt. Så gik hun hen til Laagje, som havde sat sig på kirkegulvet. Hun knælede ned ved siden af ham. - Tilgiv mig far Laagje. Uden dig havde jeg ikke været i live og du har altid været en god far for mig.

- Der er ikke noget at tilgive. Du har ikke gjort noget galt, men alt håb i den verden er nu ude. Vi samer vil aldrig komme ud af vores elendighed, sukkede Laagje.

Dagen efter var alle samerne taget hjem og to dage efter ankom Lind og Lajla til Garness, hvor de blev modtaget af Inger med åbne arme.

Et år senere var der bryllupsfest på Garness. Kirken i Alten, hvor Lajla blev gift, var fyldt med samer, finner og nordmænd. Historien om den norske pige, der var forsvundet og fundet igen var løbet vidt omkring og alle ville se hende stå brud iført sit smukkeste same-tøj. Det havde været en betingelse Laagje havde sat for at ville være med til brylluppet. Hverken Mellet eller mor Laagje var der. Men Jaampa var med. Lajla havde sagt, at han var nødt til at komme, at hun ville se ham glad den dag for selv at kunne være glad. Laagje og Jaampa sad til højbords ved middagen og Jaampa tog godt for sig af de våde varer. Ud på aftenen sang han samiske sange, som ingen af gæsterne forstod et ord af. Næste morgen skulle bruden – som skik var – servere kaffen og likør til gæsterne på sengen. Men ingen kunne finde Jaampa. Han havde ellers fået anvist en seng i et værelse, som han skulle dele med Laagje. Men det havde været for indelukket for ham. Så i løbet af natten havde han sneget sig uden for, og lagt sig krøllet sammen i sin tykke rensdyrkåbe. Men det havde sneet kraftigt så næste morgen var han og alt andet udendørs dækket af et tykt lag sne. Jaampa sov sødt og til sidste måtte Lajla tage sine ski på og trampe rundt i sneen for at finde ham. Det lykkedes og så fik han også kaffe og likør på sengen.

Jaampas sidste rejse

Den danske kolonimagt, der styrede Norge og dermed også Finmark, havde indført en masse strenge handelsregler, der gjorde det stort set umuligt at tjene penge som handelsmand og fiskeeksportør. Mange nordmænd havde forladt området. En af dem, der holdt ud længst var Anders og hans kone Lajla og deres lille barn. Men til sidst gav de også op og fattige som kirkerotter forlod de Garness og sejlede til Bergen.

I 1790 bor Lajla og hendes familie i et sparsomt møbleret værelse i Bergen. Hendes barn sover i hendes skød. Det er flere år siden hun har hørt eller set noget til sin familie og venner i Finmark. Hun ved ikke om de er døde eller levende.

Hendes hund gør og ud ad vinduet kan hun se en usselt udseende mand i en grå jakke og med en læderrygsæk på. Gadedrenge trænges om ham og driller ham. Lajla tror, det er en same, og hun åbner vinduet og kalder på ham på samisk. Han kommer ind og Lajla genkender ham. Det er Jaampa. De sætter sig på gulvet og snakker og snakker. Lind kommer hjem og Jaampa fortæller, at han er kommet sejlene fra Finmark til Bergen. Det har taget ham over en måned. Jaampa siger at Mor Laagie er død. At Mellet er blevet gift med Jakos Inga og at de har et barn, Laagies barnebarn. Jaampa har været på besøg på Garness. Der var kun fremmede folk, som kunne fortælle, at Lind var blevet fattig og var taget til Bergen. Far Laagie vil så gerne se Lajla endnu en gang. Han kan næsten ikke se mere, men tænker meget på hende, fortæller Jaampa. Han opfordrer Lajla og hendes familie til at komme til Finmark, men Lajla forklarer, at de slet ikke har penge til at rejse, knap nok til mad. Jaampa vil have Lind til at købe Garnessgården tilbage, men det er helt udelukket siger Lind. Den vil koste mindst 2000 sølv-dollars.

-Lajla kan købe den siger, Jaampa. Men nej til siger Lind, hans kone er lige så fattig som ham selv.

-Nej - Lajla er ikke fattig, hun er rig. Hun har mange tusind sølv-dollars, siger Jaampa.

Han går over til sin rygsæk og henter to poser fulde med sølv-dollar og siger, at der er 2000 mere ombord på det skib han kom med. Jaampa forklarer, at det er penge for de rensdyr Lajla ejede og som han og Laagie har solgt i løbet af årene.

Lajla bliver henrykt og siger at hun vil købe Garness tilbage og at de igen skal være handelsfolk i Finmark.

Jaampa afslører at han har flere penge gemt oppe i fjeldet og at alt, hvad han ejer, skal deles mellem Lajla og Mellet.

Garness bliver købt tilbage og Lajla klæder sig igen i same-tøj og går op på fjeldet for at møde far Laagie. Det bliver et kærligt gensyn.

Jaampa slår sig ned i en græstørshytte oppe ved Ravdo-soen. Der bor han, men næsten hver dag kommer han ned til Garness med fisk eller vildt. Til sidste bliver han syg. Lajla besøger ham og læser en sidste bøn for ham inden han dør og hun lukker hans øjne.

Historien om Lajla

Den norske lingvist Jens Andreas Friis 1821-1890, skrev i 1881 novellen om Lajla-A new tale of Finmark.

Randi og jeg så filmen, baseret på novellen da vi var børn, da vores mor var meget glad for historien, og forsøgte at få os døbt Lajla. Det satte vores far sig imod, så ingen af os fik navnet. Hun havde selv set en tidligere version af filmen. Den er blevet filmatiseret i 1929 som stumfilm, i 1937 som sort-hvid film og i 1958 som farvefilm.

Stine Bitsch- Larsen har også omskrevet og illustreret bogen om Lajla:

Lajla-en fortælling fra vildmarken udg. 1993

Lajla og Mellet udg. 1995

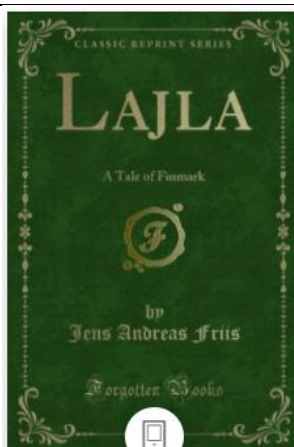
Lajla, Mellet og Anna udg. 1999

Desuden findes bogen på norsk, har vi lige fundet ud af: Fra Finnmarken (Lajla)

Randi og jeg bestemte os for at finde frem til historien og skrive og illustrere den. Det var ikke så nemt, men vi fandt den endelig på www.forgottenbooks.com, skrevet på engelsk, så Randi har oversat og omskrevet historien, da der var en del noget kedelige afsnit, f.eks. en lang diskussion mellem en finne og samer om hvorvidt renerne selv kunne bestemme formen på deres takker.

Det er altså en opdigtet historie, men bygger på samiske folkesagn og historier. Historien foregår engang i 1700 tallet i det nordlige Norge.

Historien om Lajla, norsk handelsmannsdatter som vokste opp i en samisk familie. Allmennhetens første skjønnlitterære bilde av Finnmark og samene. Drama, romantikk, innfletta fakta om samer og kvener. Påvirkning på flere generasjoner, gjennomslagskraft i nyutgaver, lesebøker og versjoner for film, opera og teater. Oversatt til flere språk. Forfatterens framstilling av etniske grupper er problematisk. Kanskje nettopp derfor er det ei bok alle bør kjenne til.